

מַרְיָה נִיחָה

קובץ חידושים קושיות וביאורים בעניינים שונים

לתגובות, במייל: rantorah@gmail.com בדואר: רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394
ניתן להוריד את הגליון גם באתר לדעת נט: www.ladaat.info/gilyonot.aspx
עורך ומחבר רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירה ס"ט

גיליון מס' 119

וישלה-תשע"ג

על שונאינו הדיינים והגבורות. והנה כי כן מתאים עתה
בחנוכה שמדליקים ה"מנורה", לומר מזמור הזה. ונחמד.

ב. ואודות אמירת "למנצח" בצורת המנורה, הנה כל השנה
יש בה סגולה. וכמ"ש החיד"א בספר כף אחת (אות כו)
"סגולה להולך בדרך שיאמר קודם שמסיים העמידה, מזמור
למנצח בצורת המנורה כתובה על קלף". ע"כ. והנה אנחנו
מזכירים פעמים הרבה אותו מזמור. כמו בתפלת שחרית
במנחה. ואחרי ספירת העומר כמ"ש בשעה"כ. ובתיקון
חצות. וראה עוד בספר שמן ששון (ח"ג דקי"ד: אות כג) כתב
סגולות גדולות לאומרו בזמנים שונים. ע"ש דברים נפלאים.
ושם הביא דברי החיד"א שצריך שיהיה כתובה על קלף.
[ומכל זה נראה מעט כמצוץ מן החרכים איך שגבו אותיות
תורתנו הקדושה, ואין הפה יכול לספר ולא דעת לידע הכל.
אשרינו]. ועתה נוכל לתרץ עוד מדוע אומרים מזמור הזה
(מזמור טז) כי כמו שאומרים ויהי נועם וגו' לסגולת שמירה
והצלחה. כמו כן מזמור זה "לשמירה". (אולם האחרונים לא
כתבו על זה שזה מטעם שמירה).

הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

חובת האב להשיא את בנותיו

שואל הרב ד"ח: "אני אברך כולל ומשכורתי זעומה. האם
אני חייב מצד הדין להשיא את בנותי ולרכוש להם דירה?
והאם אוכל להסתייע למימון הדירה והוצאות החתונה
מכספי מעשר?"

תשובה: א- נאמר בקידושין (ל, ב): "להשיאו אשה מנלן
דכתיב (ירמיהו כט) "קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו
לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים", בשלמא בנו
בידו אלא בתו בידו היא הכי קאמר להו ניתן לה מידי
ולבשייה ונכסייה כי היכי דקפצו עלה אינשי". וכן
בכתובות (נב, ב). ושם: "ועד כמה אביי ורבא דאמרי
תרוייהו עד לעישור נכסי". (ועי' קדושין ס"ד דהמקדש
את בתו סתם אין הבוגרות בכלל, ומוקים לה בגמ'
דשויתיה הבוגרת שליח ואמרה ליה קידושי שלך אפ"ה
לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא
רמיא עליה. וביאר האגר"מ (אבהע"ז ח"ב סי' א) שבודאי

טעם לאמירת "למנצח" אחר הדלקת נר חנוכה

מאת הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א ראש ישיבת
"פלא יועץ"

מנהג ידוע כהיום שאומרים "מזמורים" אחרי ההדלקה.
והוא מענין חנוכה דהיינו (מזמור ל) "מזמור שיר חנוכה
הבית" וגו'. גם אומרים (מזמור טז) "למנצח בנגינות מזמור
שיר". וכ"כ בכה"ח (סימן תרעו אות לו) בשם פת"ע וז"ל:
ואחר שיאמר "הנרות הללו" וכו'. יאמר "מזמור שיר חנוכה
הבית" וגו' ו"למנצח בנגינות מזמור שיר". עכ"ל. וכ"כ בספר
יסוד ושורש העבודה (שער יב): ראוי לומר מזמור ל'
שבתהילים במיתון גדול, ויכוין בהודאה של מזמור זה על
התשועה שעשה עמנו יתברך שמו בימים האלו. גם מזמור
"למנצח בנגינות". עכ"ל.

אך בשלמא "מזמור שיר חנוכה" הוא מענין היום. אבל
"למנצח בנגינות" מה עניינו דוקא היום. (ובדרכי חיים
ושלום סימן תתיד באמת לא כתוב שהיה אומרה, אבל אנו
נהגנו כן).

א. ונראה לפי ששם מוזכר ענין "הודאה" וענין "הפלת
העמים תחתינו". והוי מענין היום שנעשה לנו תשועה
ונצלנו מהם. ויש להוסיף מה שכתב הגאון ר' צבי אלימלך
מדינוב בספרו אגרא דפרקא (אות קעו) וז"ל: מקובל בידינו
שעל מגינו של דוד היה מצוייר צורת "המנורה" וכו'. [כ"כ
החיד"א במדבר קדמות מע' ד אות כב ע"ש]. והנה מגינו של
דוד, להגביר "הגבורות" (היינו הדינים) על אויבי ישראל
היה, בשביל זה מצוייר עליו צורת "המנורה" וכו'.
(שהמנורה רמוז לחמשה הגבורות דנוק' ע"ש). ומעתה
תתבונן כשגברה יד בית חשמונאי נעשה נס ב"מנורה",
והושם זכרון לדורות להגביר "הגבורות" על אויבינו,
והדלקה עושה מצוה להאיר אורותינו כי אורות הם
"החסדים" אשר יאירו לנו וכו'. ותתבונן מעתה אשר מקובל
בידינו לומר מזמור ס"ז "אלקים יחננו וכו' בכל גוים
ישועתך" וכו' בצורת המנורה דייקא. עכ"ל. כלומר מזמור
זה נזכר ישועתנו והצללתנו מהגוים ע"י "חסדי" האל, שהפך

שישנה מצוה לאב גם לקדש את בתו הבוגרת, רק דמיונה דקטנה רק עליה רמיא ומצוה דבוגרת גם עליה בעצמה רמיא דיש לה דעת כדפרש"י שם אבל ודאי כשישיא את הבוגרת ג"כ יקיים מצוה). וכתב הרמב"ם (אישות כ"א): "צו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתנשא בו, וזה הוא הנקרא פרנסה, המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מכסות שפוסקין לאשת עני שבישראל, במה דברים אמורים בשהיה האב עני אבל אם היה עשיר הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו". וכ"פ השו"ע אבהע"ז סי' נח וסי' קיג. וכתבו שם הפוסקים (וכן בכס"מ שם) שהוא סכום של נ' זוז. וראו בביאור הגר"א שם שציון לד' רש"י, שמשמע מדבריו דעל האב להעניק לבתו נדוניית בגדים וכסות, וזוהי הכוונה שצריך לפרנס אותה לקראת נישואיה. ועיין בבית שמואל וחלקת מחוקק (שם סי' נד) שעליו לתת לה ביגוד ל"ב חודש או ביגוד המתאים לימות החמה ולימות הגשמים, עיי"ש. והב"ש כתב שגם את העשיר לא כופים שיתן ממון רב יותר לצרכי נישואי בתו. והערוה"ש (שם) כתב כך: "הרי דמיונה חכמים ע"פ התורה ליתן לבתו נדוניא ומלבושים וכיוצא כדי שיקפוצו עליה אנשים לישאנה". ועיין ערוה"ש שם בהרחבה בגר הנדונייה והכסות.

הרי לנו שעל האב להשיא את בתו כך שיתן לה נדוניית בגדים, אך לא יותר. ובודאי אינו חייב לרכוש לה דירה וריהוט. ובודאי שאין זה מחובת האב להיכנס לחובות גדולים ולשעבד את עצמו בעשרות ומאות אלפי דולרים על נישואי ילדיו.

ב- (והרמ"א (שם סי' קיג) כתב: "י"א דאף האב בחיים אין לו (להוסיף) לבתו יותר מעישור נכסים (הר"ן פ' מציאת האשה), ואין נוהגין כן".

ג- (ואמנם מצינו בפסחים (מט,א): "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וישא בתו לתלמיד חכם". וכ"כ הרמב"ם (אישות כ"א, לב) ואמנם הטור והשו"ע (אבהע"ז סי' ב) כתבו: "לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד חכם ולהשיא בתו לתלמיד חכם". וצ"ע מדוע שינו מלשון הגמרא שכתבה ש"ימכור אדם כל מה שיש לו" וכתבו "ישתדל". (ולא מצאתי מי שהעיר כן. ונזכרתי שהשו"ע בסי' צ"א כתב ש"ישתדל אדם להתפלל בציבור", והפוסקים כתבו שהוא חיוב גמור. ודודי הגרא"ש מאיר ציון שברמב"ם הלכות קרבן פסח י, יא כתב: "צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותירו ממנו עד בקר". הרי דנקט לשון השתדלות על חיוב גמור מה"ת).

ולפ"ז צ"ל שאכן מצד החיוב שאב ישיא את בתו, אינו צריך לתת לה יותר מנ' זוז. וכן באופן שנישאת בכל מקרה, שצריך הוא לסייע לה לנישואיה ולתת לה סכום זה. אך אלו שרוצים להשיא את בנותיהן לת"ח, צריכים להשתדל בכל מאודם בזה, גם בהשקעה גדולה וממון רב.

ד- (האם ניתן לממן רכישת דירה והוצאות נישואין מכספי מעשר? הנה בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' רלא) כתב שיכול אדם להשיא את בנותיו ולכלכל את חתניו מכספי המעשר, (אלא א"כ התחייב לפרנסם ולא התנה שיקח את הכסף מכספי מעשר), ומהיות טוב שיטול לשם כך רק מחצית מכספי המעשר, עיי"ש טעמו. ובשו"ת ציץ אליעזר

(ח"ט סי' א) דן בענין וכתב לבסוף: "פשוט שכשארם נותן ומתחייב לנשואי בתו וסידור דירה וכו', שאם נותן בלי התחייבות ורק מתוך רצון טוב, יכול בכל גוונא לתת מכסף מעשר, ואם נותן מתוך התחייבות, צריך שיהא דעתו על כך בשעת ההתחייבות ואם לא כן לא יוכל בכה"ג לתת אח"כ עבור כך מכסף מעשר וכמו"כ לא לתת בכל גוונא מכסף מעשר מה שצריך לתת לה מזהדין כדי פרנסה שהיא לא פחות מכסות שפוסקין לאשת עני מישראל, או כפי עשרו אם הוא עשיר כנפסק באה"ע סי' נ"ח". ובשו"ת שבט הלוי (ח"ס סי' רלא) נשאל האם נכון להשאיר חלק מהמעשר כדי לחתן הילדים או מכיון שיש בהרחבה יש בזה טעם לפגם. והוא משיב כך: "אם יש לו ממילא בהרחבה בשבילם, והספק אם להוסיף להם מכספי מעשר, שאם יש להם באמת בהרחבה, בודאי אסור להוסיף להם מכספי מעשר, שאעפ"י שאינו מחויב עפה"ת לתת לבניו, והכל בגדר צדקה, מ"מ כיון שמעיקר הדין מספיק ליתן אפילו דירה קטנה שכורה וקצת מאד ריהוט וכו', א"כ כל מה שמוסיפים ע"ז אינו עוד בגדר צדקה".

ה-) ולכא' דברי הגר"ש ואזנר שליט"א שייכים רק כשבתו מצאה את זיווגה עם ע"י שקנו דירה שכורה וקצת ריהוט. שהאב רוצה לסייע להם בכל זאת, ולכן פוסק הוא שאסור לו לקנות לה דירה מרווחת ורהיטים משובחים על חשבון כספי המעשר, שנמצא גוזל עניים בכך.

אך נרלענ"ד שכאשר האב אינו מוצא לה חתן תלמיד חכם, רק אם ייאלץ לרכוש לה דירה מרווחת יותר עם ריהוט הולם, שבכה"ג ודאי יכול לקחת את הכל מכספי מעשר. והיינו להדעות (עי' ש"ך יו"ד רמ"ט סק"ג בשם המהרש"ל והדרישה, וכ"ה בעוד פוסקים) שניתן לממן מצוות שאינם בחובה מכספי מעשר. ובודאי שהמצוה להשיא בתו לת"ח היא בכלל זה. ואם בתו אינה מסוגלת למצוא ת"ח אלא אם יממן לה אביה סכום גדול, העולה על שכירות דירה, יכול ליקח הכל מכספי מעשר. אך להדעות (עי' שו"ע ורמ"א שם) שמכספי מעשר נועדו רק לצדקה, אזי א"א ליקח מכספי מעשר יותר מדירה שכורה וריהוט מינימלי. [ושו"ר ד' תשובות והנהגות (ח"א תקסא) שכתב דיתכן להקל ליתן מכספי מעשר גם להרווחה, אם לא ימצא חתן ראוי בלעדי זה].

ו-) וידידי הרה"ג ר"י שנדורפי הוסיף שכאשר בתו אינה מתאימה להינשא לבחור פשוט, ובחור כלבבה דורש ממון רב, ואינה יכולה למצוא בחור כלבבה ללא ממון זה, אזי גם ללא המצוה להשיא את בתה לת"ח, יצטרך האב לשלם לה את הסכום הנדרש לפי הענין, שכיון שהאב חייב להשיא את בתו, א"כ זה אינו שונה מאב שנאלץ לשלם דמים מרובים על עריכת ברית מילה מסובכת לבנו. והכל כמובן לפי הענין. ועיי' שו"ת משנה הלכות חי"ב סי' רע"ג.

המשך סדרת המאמרים הנפלאים

וזרחה לכם יראי שמי

מאת הגאון הרב יעקב יוסף רייס שליט"א

יג. שאי אפשר להביא ראיה מרי"ף רא"ש ורמב"ם שסוברים כהגאונים ושהרא"ש כתב להדיא כר"ת

ומה שהביא (המהר"ם אלשקר בלשון השאלה) מהרי"ף, רא"ש, ורמב"ם, ועוד ראשונים הלשון ש"משקיעת החמה הוי ביהשמ"ש" אפשר לפרש מסוף השקיעה (-שקיעה שניה) כמו שפי' הב"ח סי' רס"א בדברי הטור, וקרוב נתנאל ברא"ש מט' תענית, והמג"א בסי' של"א באו"ח, פי' כן בדעת השו"ע בהלכ' מילה, וכן פי' המשנ"ב בדברי הרמ"א בסי' רס"א סעי' א' מש"כ שם על בין-השמשות, שהוא "שיעור הילוך ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה" [בשם הטור בסי' רצ"ג], וכתב ע"ז במשנ"ב (סע"ק ב') וזלה"ק: היינו אחר סוף שקיעה וגו'. עכ"ל. וא"כ מלשון זה אין ראיה דאיירי בשקיעה ראשונה, וכן כתב בשלטי הגבורים בסוגיא דשבת לד: שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם לא פירשו דעתם בזה. וגם מביא שם (בשלטי הגיבורים) את השיטה דמתחילת השקיעה של עגולת השמש מתחיל ביהש"מ עד ג' רבעי מיל. בשם וי"א (ולא בשם הגאונים וכו') וכתב ע"ז דאינו נכון, מכיון שעדיין לא הוי אז ציה"כ, ועכ"פ ברור שאין ראיה מפורשת מכל הראשונים הנ"ל, ובפרט שהרא"ש כתב להדיא כר"ת, בתוס' הרא"ש (ברכות ב., שבת ל"ה.) וכן בחידושו על הש"ס במסכ' תענית, ועיי"ש בקרבן-נתנאל דאפי' לקולא ס"ל כן, וא"כ ע"כ צ"ל שמ"ש בשבת "משקיעת החמה" היינו שקיעה שניה, ומזה יש לנו ראיה גמורה שמי שסתם דבריו ולא פירש על איזה שקיעה מדבר, מתכוון לשקיעה שניה דלא כמו שהיה פשוט למהר"ם אלשקר שמי שסתם ולא פירש נתכוון לשקיעה ראשונה, דהרי הרא"ש שפירש בג' מקומות להדיא כר"ת סתם דבריו במס' שבת וכתב סתם "משתשקע החמה" וכו', [והביא לו גם את הרי"ף לחבר בלא שום מחלוקת], וע"כ שנלמוד סתום מן המפורש שמתכוון לשקיעה שניה, וא"כ גם כל מי שסתם דבריו אפשר ללמוד שמיירי משקיעה שניה ודו"ק. ועיי"ע במנחת כהן, רדב"ז, אור-שמש, מהרי"ף, ועוד, שהוכיחו להדיא שהרמב"ם ג"כ סבר כר"ת.

וכן מה שהביא המהר"ם אלשקר מרבינו ירוחם שפסק להחמיר כהרי"ף ז"ל, מדכתב בחתימת דבריו וזלה"ק: ואנו יש לנו להחמיר ואסור לעשות מלאכה מתחילת שקיעה"ח [ע"כ הביא המהר"ם אלשקר] אולם המעיין בהמשך דברי רבינו ירוחם, רואה שממשיך להדיא בדבריו, דמשום שימשא אריש דיקלא למאן דלא בקיאי כ"כ, כמ"ש עוד ראשונים הפוסקים כר"ת, שיחמירו מתחילת השקיעה למאן דלא בקי כדי שיעשו משמרת, ודו"ק.

היוצא מכל הנ"ל שמכל מה שהביא המהר"ם אלשקר אין ראיה מוכרחת דאית מאן דס"ל כ"שיטת-הגאונים" דאפשר דס"ל לרב נסים גאון ור' אברהם בן הרמב"ם כהמרדכי, ורב האי גאון ורב שרירא גאון כר"ת. כדמוכח בתשובתם המקורית, שהכסיף התחתון הוא כשתסור ותסולק האדמימות מצד המערב. ואפי' לפי גירסתו של מהר"ם אלשקר "דכו"מ שפני המזרח מאדים" הרי אפשר דנתכוונו למערב כמו שבגמ' מפרשים שמתכוון למערב. וגם במהר"ם אלשקר עצמו לא משמע שבוה חולק עם ר"ת דא"כ היה לו לפרש שסברת ר"ת הוא למערב והגאונים למזרח ולא להקשות כל הקושיות על ר"ת מעובי הרקיע [ומה שכתבו הגאונים "נמצא חלוקת רבה ורב יוסף משתשקע החמה ולא תיראה אפילו על ראשי דקלים" וכו', משמע ג"כ דאיירי משקיעה שניה כר"ת, דאם על שקיעה ראשונה שרואים

שעגולת השמש שוקעת באופק, הוא דבר הנראה לעינים ביותר ומה צריך להוסיף וליתן סימן על הדקלים, ואם נאמר שמתכוונים להוסיף עוד איזה זמן אחר שקיעת עגולת השמש, עד אחר שגומרת לזרוח מלמטה מהאופק על הדקלים הגבוהים (כמו שיש מפרשים כן בסידור הר"ב), צריך עיון מהיכן למדו דבר זה, הרי משתשקע החמה פי' "עגולת השמש" לפי דבריהם ומהיכן נוסף עוד זמן יותר מזה, לומר שזה נקרא משתשקע החמה, אבל אם אנו מפרשים שטוברים כר"ת, ניחא, דמתכוונים לסוף השקיעה, שזה נראה באמת רק על ראשי הדקלים בארץ המישור כשיש באופק דקלים, או על ראשי ההרים בארץ-ישראל, כמ"ש במהר"ח אור-זרוע לפרש דברי רש"י (שבת לה. ד"ה כרמל) שכתב וזלה"ק: וחמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי ההרים עכ"ל. ופירש במהר"ח או"ז דהיינו שקיעה שניה שנראית על ראשי ההרים, וכן אנו רואים במציאות (בבית שמש), שהאדמימות נראית באופק - גבוה מן הארץ, ונראית כאילו עומדת בראש ההר, וכנראה היה לכיוון האופק בבבל הרבה דקלים, ע"כ נתנו סימן על הדקלים. (ויתכן דזהו ג"כ הפי' במה דאיתא בגמ' (שבת לה): "אמר ליה רבא לשמעיה אתון דלא קים לכו בשיעורי דרבנן אדשימשא אריש דיקלא אתלו שרגא" מכיון דמפלג המנחה שעה ורביע קודם הלילה שהוא לשיטת ר"ת ג' דקות קודם תחילת השקיעה (שזהו בערך הזמן שעגולת השמש עומד על האופק ומתחיל לשקוע שהרי זמן שקיעת עגולת השמש הוא קרוב לשלש דקות [בארץ-ישראל בימים השונים] שהם שני שלישי מעלה, כמ"ש בתשו' המהר"ם אלשקר סי' צ"ו) ועד סוף השקיעה היה נראה עגולת השמש ואח"כ האדמימות על ראשי הדקלים על כן אמר רבא לשמעיה שאינו בקי בשיעורי דרבנן מתי מתחיל בין השמשות בדיוק שיקדים להדליק כשעוד רואים את השמש או את האדמימות שלה באופק ולא יחכה לרגע האחרון. וכן תפילת נעילה מתחיל מפלג המנחה (עיין פרמ"ג או"ח סי' תרכ"ג) שהוא הזמן שמתחיל שימשא אריש דיקלא וחמה בראש האילנות - ג' דקות קודם תחילת השקיעה, (וכשיש באופק דקלים או אילנות אחרים הוא נראה על ראש הדקלים או על ראש האילנות), ונמשך והולך עד הלילה שמסתלק האדמימות והלובן, [עיי' בהלכות יוה"כ סי' תרכ"ג בטור וב"י ושו"ע, ובר"ן בסוף מסכת יומא שהביא הירושלמי]

ובאמת צ"ע מזה היתה ראיתו של המהר"ם אלשקר מתיבות אלו "משתשקע החמה ולא תיראה אפי' על ראשי דקלים" שהגאונים סברו שהמחלוקת דרבה ורב יוסף הוא מיד אחר תחילת השקיעה - שקיעה ראשונה,

ויתכן שלא ראה שהאדמימות נמשכת עד 60 דק', וע"כ לא עלה בדעתו הקדושה לפרש דמיירי משקיעה שניה, ויתכן דמשו"ז היה ג"כ נראה לו פשוט שכל מי שסתם דבריו וכתב "משקיעת החמה" מתכוון לשקיעה ראשונה, דהרי שקיעה שניה היה נראה לו שהיא נעלמת בעובי הרקיע, ומשו"ז ג"כ סבר דאם אין עובי הרקיע לא שייך סוף השקיעה, או שקיעה שניה דר"ת, ודו"ק.

וכן משמע מהא דלמד ברש"י שסבר כחכמי או"ה מכיון שכתב "חמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי ההרים" וכתב ע"ז במהר"ם אלשקר וזלה"ק: "נראה דסמוך לשקיעה

באופן קאמר דאז היא נראית על ראשי ההרים, עכלה"ק. ולכאן הרי גם סמוך לשקיעה שניה נראית על ראשי ההרים, כמו"ש במהר"ח או"ז ואין הביא ראייה מרש"י שמדבר משקיעה ראשונה אע"כ שלא נראה לו אדמימות עד 60 דק'. (ועי' לעיל אות א' מה שכתבנו שם דיתכן דהמהר"ם אלשק"ר לא נתכוון להביא ראייה מהתשובה הזאת שכתוב בה "משתשקע החמה ולא תיראה אפי' על ראשי הדקלים", לענין השקיעה אלא לענין מילה בנולד ביהש"מ).

ומ"ש שם (בתשו' הגאונים המקורית) אליבא דרב יוסף "אל תחשוב כי משתשקע החמה ולא תראה מאותו מקום שלם היום אלא כל זמן שאדמימותה נראית ע"פ מערב יום הוא" נראה דבא לפרש, דברי הברייתא אליבא דרב יוסף, שר' יהודה בא לומר "משתשקע החמה" אל תחשוב שהוא בתחילתה בזמן שאין נראה עגולת השמש מאותו מקום, אלא משתשקע כל אדמימותה או שלם הזמן שהוא ודאי יום ומתחיל ביהש"מ. וזה הפי' "משתשקע החמה כז"מ שפהמ"מ" שגם המאדימין שוקע לגמרי אז מתחיל ביהש"מ, מהרי עד שהכסיף התחתון הוא יום (דהרי המילה "יום" לא נכתב בברייתא בפירושו א"כ ע"כ צריך לפרש שהכל מתפרש בתוך המילים "משתשקע החמה כז"מ שפהמ"מ" שעד שכל האדמימות שוקעת היה "יום", ובהכסיף התחתון מתחיל "ביהש"מ") א"נ אפשר לפרש שמתכוון לומר על שקיעה שניה, אל תחשוב שמשתשקע החמה ולא תראה מאותו מקום היינו "האדמימות" שלם היום אלא כז"מ שהיה פנהמ"מ, עדיין היה יום ודאי, כלומר עד ששקעה כל האדמימות, אבל בהכסיף התחתון מתחיל ביהש"מ עד הכסיף העליון, ורק אז שלם היום, ודו"ק. ולרבה מפרשים הברייתא "משתשקע החמה" היינו כששוקעת בסופה מתחת לארץ, הפלגא דדנקא שהחמה מאדמת מאחוריה ועוד רואים אותה בעולם, שזהו הזמן שמאדמת לעינינו אחר כשכבר שקעה מתחת לארץ זהו ביהש"מ, וממשיך בהכסיף התחתון כשנסתלק לגמרי האדמימות וכו', וע"ז קאמר שנמצא חלוקת רבה ורב יוסף הוא משתשקע החמה היינו מתחת לארץ (כמו שפירש רבה) ולא תיראה אפילו על ראשי דקלים היינו דכבר נסתלקה האדמימות מראשי הדקלים ורק נשאר מעט אדמימות של פלגא דדנקא שהחמה מאדמת מאחוריה כשהיא מסתובבת מתחת לארץ לגמרי, שהוא לאחר ג' מילין ורביע מתחילת השקיעה.

ומה שכתבו (בתשובות הגאונים המקורית) הכסיף התחתון שנשתנה האור בארץ ובסמוך לה, היינו שכשמסתלק האדמימות מן המערב כבר נשתנה האור בארץ להחשיך, אך המסתכל ברקיע עדיין רואה במערב קצת לבנינות ואור, ואז הוא בין השמשות (לרב יוסף) ואחר כך כשמכסיף העליון, דהיינו שגם ברקיע נשתנה האור והכסיף לחשוך, פי' שגם כל הרקיע שחור לגמרי והחשיך גם במערב, שנהיה כבר מלבן - שחור אז הוא לילה) וגם מהראשונים שהביא (המהר"ם אלשק"ר) אין ראייה מוכרחת שסוברים כ"ש שית הגאונים". והגם שאפשר לפרש בדבריהם שסברו כשיטת הגאונים אך מכיון דאפשר גם לפרש שסוברים כר"ת, הרי הכלל ידוע שאפושי פלוגתא לא מפשינן ועדיף להשוות השיטות כל זמן שאין ראייה מוכרחת שהם חולקים.

יד. שברשב"א ותוס' הרא"ש ובארחות חיים משמע להדיא שסוברים, שהגאונים סוברים כר"ת ובפרט שהרשב"א והתוס' הרא"ש בריש ברכות הביאו להדיא שרב האי גאון סובר כמותם דהרשב"א (ברכות ב:) כתב וזה לשה"ק: ומ"מ לדברי רבינו האי גאון וצ"ל נמצינו למדין דשעה שקידש היום תחילת השקיעה דהיינו ביאת שמשו, וא"כ לא נפרש שקדש מעצמו אלא שראוי ליקדש שהוא זמן הראוי לתוספת קודש מן החול, עכלה"ק. (ועי' לקמן אות יז. שנעתיק ראייה נוספת מהרשב"א מהו שיטת הגאונים).

ובתוס' הרא"ש כתב וזלה"ק: ורב האי גאון פירש וכו' משקידש היום וכו' דהיינו תחילת שקיעתו וכו', וקדש היום ר"ל שהוא ראוי ליקדש שהוא זמן הראוי להוסיף מן הקודש אל החול וכו' עכ"ל, שזהו כמ"ש הרמב"ן, והשו"ע בסי' רס"א שמתחילת השקיעה הוא זמן הראוי לתוספת שבת וביהש"מ"ש הוי בסוף השקיעה. א"כ הרי ברור שהראשונים שלא הביאו כלל שיטת הגאונים שחולקים עליהם ואדרבא הביאו לפרש כשיטתם בתוך דברי "רב האי גאון" ולא הזכירו שהוא עצמו חולק עליהם, (ובתוס' הרא"ש נראה שכתב את כל הביאור מ"רב האי גאון" בעצמו או יתכן דמ"ר"ל" הוסיף הסבר מדיליה אך עכ"פ בין כך ובין כך ברור שהראשונים כלל לא סברו שהגאונים חולקים עליהם ואדרבא הישוו שיטתם).

וכן בספר ארחות חיים לרבינו אהרן הכהן מלוניל (הלכות יום הכיפורים אות ג') כתב להדיא שרב האי גאון סובר כהרמב"ן, אחר שהביא דברי הרמב"ן לענין תוספת יום הכיפורים ושבת - כל הזמן של ג' מילין ורביע שהוא עדין יום, ולא ספק לילה, כתב על זה, וזלה"ק: וכן נמי כתב רב האי גאון ז"ל בתשובה, עכלה"ק.

טו. שגם מדברי האחרונים משמע שלא קיבלו שיטה זו בשם "הגאונים"

ובאמת לא הזכיר בשום מקום עד תשובת "המהר"ם אלשק"ר" בכל הדורות שיש כזה שיטת "הגאונים" שהוא דבר פלא, וגם הב"ח בריש סי' רס"א שהביא שיטה זו להחמיר בשם הראב"ן לא כתבו בשם הגאונים (חוץ ממה שזה גופיה שמביא כן מהראב"ן, צ"ע, דהרי בהגהות מרדכי במס' שבת פרק כירה מבואר להדיא שהראב"ן סבר כר"ת דמהשקיעה הוא זמן של תוספת שבת שעה) וכן החת"ס בשו"ת או"ח סי' פ' כשדן להחמיר על תינוק הנולד בשב"ק, אינו מסתפק רק על שיטת "היראים" ולא הביא כלל שיטת הגאונים בזה, ועיי"ש שהוא מסיק בדבריו וזלה"ק: וכאשר קיבלתי גם מרבותי כי ההלכה רווחת בזה בלי שום פקפוק כדעת המג"א ריש סי' של"א וכל האחרונים כבר הסכימו כן וכו' שיעור ביהש"מ אינו כ"א ג' רבעי מיל קודם ציאה"כ והוא מסוף שקיעה"ח לתחת האופק וגו'. עכלה"ק.

וכן הגר"א אע"פ שכתב שיטתו בדומה ל"שיטת הגאונים" לא הסתייע ולא הזכיר כלל שיש גאונים או ראשונים שסוברים כן, וכן לא מצאנו שהביאו הב"י או הדרכי-משה ורובא דרובא ממפרשי השו"ע כלל את שיטת הגאונים חוץ מהש"ך ביו"ד סי' רס"ו שהביא בשם המהר"ם אלשק"ר לחומרא בלבד כמ"ש לקמן בעזה"י"ת (אות יח).

להחמיר מתחילת השקיעה, והנה בדורות האחרונים נהפכה הקערה על פיה שהתחילו להחמיר בער"ש נגד המנהג, עפ"י הוראתו של המהר"ם אלשק"ר, ומשם יצאו להקל מעצמם אף במוצש"ב"ק, עד שנתפשט המנהג בהרבה אנשים מישראל עד היום הזה רח"ל. והוא דבר שלא נמצא עוד כזאת הלכה בתורה, שהיה כ"כ פשוט בכל הדורות ומכל הפוסקים הקדמונים להחמיר ולהקל כר"ת, ומשום מה נתפשט בדורות האחרונים מנהג הפוך.

טז. היוצא מכל הנ"ל שא"א לסמוך על שיטת הגאונים להקל

וא"כ יוצא שממש אין על מה לסמוך להקל כשיטת הגאונים. אם לא שנסמוך על דברי מהר"ם לובלין שפי' בגמרא שהוא "למזרח" אך גם זה אינו ברור מה סבר להלכה ולמעשה בזה, דיתכן שסבר כהמרדכי דהגמ' הזאת אינה להלכה, דבפסחים צד. איתא דעד צאת הכוכבים ד' מילין, וקיי"ל דעד ציא"ה"כ יממא הוא (פסחים ב.) כמ"ש לעיל, עיי"ש. [חוץ ממה שהמהר"ם לובלין הוא יחידאה נגד כל הגאונים והראשונים והאחרונים שכתבו ופירשו שהכל איירי למערב]

או שנסמוך על שיטת "היראים" שביהש"מ הוא ג' רבעי מיל קודם השקיעה, ובתחילת השקיעה הוא ודאי לילה. אך זה ברור שהוא שיטה יחידאה, וכבר הקשו עליו בחת"ס ובהגר"א, ולא קיבלו הלכה כמותו, אלא להחמיר בער"ש בצירוף תוספת שבת כמבואר במשנ"ב.

וגם שיטת הגר"א ביארנו לעיל שלפי המשנ"ב בדעת הגר"א, וגם הוכחנו מדברי הגר"א עצמו, שמודה שצריך להסתלק כל האדמימות מכל צד המערב, וא"כ בא"י שנמשך עכ"פ עד 60 דק' וסילוק הלבנונית עד 72 דק', א"כ גם לשיטת הגר"א והמשנ"ב א"א להקל קודם זמן הנ"ל. המשך המאמר יבוא בעז"ה.

ניתן להשיג תמונות מכל זמן של האדמימות מתחילת השקיעה עד זמן ר"ת ע"י

בקשה במייל: A9924488A@GMAIL.COM

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א

תשובה הלכתית מתוך השו"ת גם ברוך יהיה העומד ב"ה לראות אור, משאלות הרב גמליאל הכהן רבינובין שליט"א, מעיה"ת בני-ברק.

האם מותר להוריד פרסומת של פלאפון שלא אשרו אותו הרבנים

הדבר פשוט שאין להוריד פרסומת או הודעות שלא לרווח של אדם מסויים, וכן אין לקשקש על גבי ההודעות או להעיר הערות, ודבר זה מצוי שלפעמים מגיחים הערות שונות ומשונות על גבי הודעות ואין שום היתר, ואם רוצה להעיר הערה לשונית או הלכתית וכיו"ב יכתוב בדף נפרד צמוד להודעה ויעשה הכל בדרכי נועם ובתוכחת כמקחת. ולגבי הפלאפונים שלא מאושרים ע"י הרבנים שליט"א, הנה לא החרימו בהרם ונידו את המשתמשים בשאר מכשירים, אלא יעצו עיצה טובה קמ"ל משום ששאר המכשירים רבים חללים הפילו, וע"כ מי שמסיר פרסומת של פלאפון כזה הרי

וכן כבר כתבנו לעיל שהשלטי גבורים הביא שיטה זו בשם "וי"א", ולא בשם "הגאונים", הרי משמע שהראשונים וגם האחרונים לא סברו כלל שיש כזה "שיטת גאונים".

ועיי' בב"י יו"ד סי' קצ"ו, שמשם משמע שכל חידושו של ר"ת הוא שיש מושג של תחילת השקיעה מעת שנעלמה עגולת השמש באופק (ואולי לענין דם נפסל בשקיעה"ח כדאיתא בזבחים נו., ומנחות כ: וכתב שם בתוס' בשם ר"ת שהוא בתחילת השקיעה, וכן לענין שאז הוא זמן לתוספת שבת, כמ"ש הרמב"ן) דהב"י קרא לזמן שבת תחילת השקיעה לסופה "ביהש"מ דר"ת שהוא עדיין יום גמור [משמע שזהו חידושו של ר"ת], אבל הביהש"מ האחרון שהוא בג' רבעי מיל קודם ציא"ה"כ סמוך לסוף הזמן של ד' מילין, זה היה מילתא דפשיטא גם קודם תירוצו של ר"ת, [דהרי כך מפורש בגמ' שעד סילוק האדמימות והכסיף העליון במערב אז הוא לילה] רק מה שהוקשה לר"ת, איך בפסחים משמע שביהש"מ הוא ד' מילין שהרי כתוב משקיעת החמה עד ציא"ה"כ ד' מילין ובשבת ג' רבעי מיל, (כן מפורש בספר הישר (אלא ששם כתוב ה' מילין) ובתוס' (זבחים נו. ד"ה מנין) מבואר שהקושיא היא שהגמ' חשיב את כל הזמן של ד' מילין במדידת היום, דהרי בגמ' מבואר כמה מהלך אדם ביום עשרה פרסאות שהוא 40 מילין, וה' מילין או ד' מילין נחשב מעלוה"ש עד הנה"ח, ומשקיעה"ח עד ציא"ה"כ, ג"כ ד' או ה' מילין,

(ומזה צע"ג על תי' הגר"א, שהגמ' בפסחים מיירי מיציאת כל הכוכבים, דהרי עיקר הקושיא שהגמ' מחשיבה את הזמן הזה ליום, ובשלמא לר"ת שפיר דהג' רבעי מיל של ביהש"מ נמי קרא יום לענין מהלך אדם ביום, דהרי הוא ספק יום, אבל להגר"א הרי הוא כבר ודאי לילה ומה שייך לקרותו יום, ועי' שנות אליהו (ריש ברכות ד"ה רשב"ג) שכתב שם פ"ב בדברי הרמב"ם, שפי' הגמ' מהלך אדם ביום, "מהנה"ח עד שקיעה"ח" י' פרסאות, אעפ"י שמעלוה"ש הוא ודאי יום לכו"ע ולפ"ז מיושב ודו"ק. ועיעו"ד בספר אורות חיים פ"ו שהאריך בזה.)

ע"ז תי' שיש מושג חדש שהוא תחילת השקיעה, שהוא עדיין יום גמור ולא ספק לילה, [אבל הגמ' בשבת ה"ה פשיטא ליה שאם מדברים מביהש"מ אחר שנגמר האדמימות הוא בוודאי מסופה ולא מתחילתה], וגם פשוט שלא יתכן שהיה כזאת שיטה או מנהג בישראל עד דורו של ר"ת שלא לעשות מלאכה מתחילת השקיעה, דא"כ אפי' שהיו כל חבריו הראשונים מודים לו בפשט שלו, אבל היה להם לצווח עליו האיך הוא מורה לחלל השבת אחר תחילת השקיעה נגד המנהג המקובל להם מדור דור. והנה לא מצאנו אף אחד מהראשונים שחלק עליו בפירושו, או שערער עליו מטעם המנהג. ומי לנו גדול מר"ת עצמו שלא זו מחבבן, על המנהגים שהיו נהוגים בישראל מימות הגאונים, עד שהוא מהיחידים שסוברים שאלבא דר' יהודה אפשר לצאת יד"ח קר"ש של ערבית מפלג המנחה ואילך בשביל שכך נהגו בישראל להתפלל מבעו"י (עי' תוס' ברכות ב.) ועיי"ע בפסקי תוספות מנחות (אות קי"ח) שכתב שם ומנהג אבותינו תורה היא ותחילת שעה י"א הוא זמן ערבית, וגאולה וקר"ש קודם וכו', וא"כ הוא מופרך מאוד לומר שהיה איזה שיטה או עכ"פ מנהג מימות הגאונים אפי'

זה גזל, וראיתי לנכון להעתיק מספר הזהרו בממון חבריכם (עמ' קמ"ט) מש"כ בזה וז"ל: נוהג רע ומכוער, שילדים מתרגלים להשחית מודעות מעל גבי לוחות המודעות ומפתחי בתי כנסת. נוהג זה החל, כשילדי בני חוג מסויים קורעים מודעות של בני חוג שני שהשקפתם שונה. מתוך זה משתרש בלב הילד הרגל, תחביב והנאה לקרוע, להשחית ולחבל רכוש הזולת, והתוצאות בילד מי ישרם, חובה על המחנכים, הורים ומורים, לעקור תופעה רעה זו, ולהזהיר את הילדים שלא ינגעו לרעה בשום כרוז. ואף כשעבר זמנו אל ידאגו להסירם, ישאירו את המלאכה למדביק, שהוא כבר יכסה את המודעה הישנה במודעה הטריה, בעוד שהילד מתוך ההיתר יבא לאיסור. עכ"ל ודפח"ח. [ומ"מ מה שכתוב במודעות רבות שמי שיש לו פלאפון שאינו כשר או אינטרנט וכיו"ב הרי זה פסול לעדות, או אם הוא סופר סת"ם כתיבותיו פסולות, ואסור לקנות ממנו כלל, נראה לעניות דעתי שכל זה גוזמא וחומרא ורק כתבו כן לסבר את האוזן, וכך השיב הרב שלמה חיים אבינר שליט"א, בתשובותיו, כי הלא אף מי שעובר בהם איסור אינו פסול לעדות כמו לא תחמוד, וציין לשו"ע חו"מ (סימן ל"ב סעיף ד' וסימן ל"ד סעיף כ"ד), וכן כתבו בשו"ת מהר"ם (סימן ל"ו) ובשו"ת רע"א (סימן צ"ו), גבי עבירה שנתפשטה ברבים. ופעם אחת באמצע חופה, הוריד ראש ישיבה אחד, תלמיד שהיה עד, ופסלו ברבים לעדות, על שהיה לו פלאפון, ואותו ראש ישיבה, אחר המחילה הרבה, עבר על איסור בושט פנים ברבים, שחומרתו גדולה, עד כדי כך שאין לו חלק לעולם הבא, על פני גדר שגדרו חכמים שלא להחזיק פלאפון שאינו כשר].

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" בני ברק

מקוה (ב')

א. אסור ליכנס עם טלית ותפילין למקוה לחדר הפנימי, ואפילו אם הם מונחים בתוך כיס, אלא יניח הטלית ותפילין בחדר החיצון מהמקוה. (מגן אברהם או"ח סימן מ"ג, ס"ק ט', נימוקי או"ח סימן מ"ג, וע"ע בדרכי תשובה סימן קצ"א, ס"ק י"א)

ב. יש להדר שלא לטבול על המדריוגות לבד, [זה שכיח כשהמים של המקוה עמוקים מדאין], אם אין המדריוגה עצמה מחוקת מ' סאה, (ידוע שבעל הדברי חיים זיע"א, בתשובה יור"ד ח"ב סימנים פ"ח, צ"ז, צ"ח, החמיר בזה, וע"ע בשו"ת דברי יציב יור"ד סימן קי"ז, ובספר מקוה ישראל, להג"ר אשר שטיינמעטץ שליט"א, אות י"ט, ובשו"ת מקדשי השם ח"ב סימן י"ח, ובספר הנפלא הטבילה בהלכה פרק ד' סעיף א, משכ"ב)

ג. וכן יזהר בשעת הטבילה שלא יושיט ידו או ראשו למים שעל גבי המדריוגות, דהוי ליה כטבילת מקצת גופו בוחילה למעלה מארבעים סאה. (שו"ת בצל החכמה ח"ג סימן ס"א, אות א', שו"ת מקדשי השם ח"ב סימן י"ח)

ד. ויש שמפקקים על חומרא זו, שלא לטבול על המדריוגות, (שו"ת ערוגת הבושם יור"ד סימן קצ"א, בסוף התשובה, שו"ת חלקת יעקב יור"ד סימן קי"א, שו"ת שבט הלוי ח"י סימן קנ"ב, וע"ע בספר ילקוט הערות על ספר דברי

חיים מקוואות, שיו"ל ע"י הג"ר צבי ברינגער שליט"א, שהאריך לבאר שיטת הדברי חיים זצוק"ל, מעמוד קנ"ד (ואילך)

ה. אמנם כשטובל כלים, וקשה לו לטבול למעלה מהבור, אין לחוש לחומרא זו, ומותר לו לטבול על המדריוגות. (שו"ת חיי הלוי ח"ד סימן נ"ח)

ו. התנהגו הרבנים יראי השם והמלמדים [שטבלון] מקודם לימודם שיעורים להתלמידים.

(טהרת הקודש", לבעל השומר אמונים זצוק"ל, מאמר מקוה ישראל, פרק ג')

ז. אם נכשל בכעס וכו' טוב לטבול עצמו תיכף במקוה.

(נועם הלבבות", מאמר תיקון הכעס, עמוד רמ"ו)

ח. כל מה דאפשר שלא לשהות הטומאה על עצמו יותר טוב לו.

(טהרת הקודש", מאמר תיקון היום, פרק ג')

ט. כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים זצוק"ל, בעל ה"חוקי חיים" זיע"א, זירז מאד שבחור יעשה את כל המקוה לא יותר מעשר דקות, ואם לוקח יותר זמן, עדיף שלא ילך כלל למקוה.

י. סומך לשבת התקדש בעל ה"חוקי חיים", זצוק"ל, בסילודין, והלך לטבול ולטהר עצמו לקראת שבת מלכתא. (כמובא בשער הכוונות, וז"ל: ואפשר שכל מה שהוא קרוב לליל שבת מתגלה יותר תוס' שבת ע"כ) ונתן צדקה לפני הטבילה, ושהיה יוצא מהמקוה היה פניו אדומות מאד, [וכידוע שלא היה לו מקוה חם כלל, רק פושר, וקרוב לקור מאשר לחום].

יא. בדורנו זה שהרחוב פגום מאד, יש בודאי להיזהר לטבול בכל יום, אע"פ שאינו צריך טבילה, ובפרט מי שחלק לו השם יתברך חלק בלימודים קדושים אלו [קבלה], איך יבוא אל הקודש בלימוד ותפילה וכוונות קדושים, אחר הליכתו ברחוב המלא מהקליפות, ומי יודע אם לא נדבק בו מהם, ולכן צריך זהירות גדול להיות טהור תמיד בטבילות וקדושה, וכן למדנו משער רוח הקודש שמי שצריך טבילה ואינו טובל, ניכר הדבר במצחו, אם כן הדברים אינם פשוטים כלל וכלל, ולכן יזהר כל אדם בטבילה זו בכל עת, ולא רק בעת הצריך לו, כמו שכתבנו בארוכה, ותשכון נפשו בטח בה' אלוקיו, ותהיה עבודתו טהורה וזכה לפני ה'. (נקודות הכסף, להגה"צ המקובל רבי יחזקאל בינג שליט"א, ח"ד עמוד 41, ועע"ש שהאריך טובא בזה)

חידושי הפרשה

מאת הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מבשרת ציון

פרשת וישלח

כבוד לזקן

לרבקה אמנו היתה מינקת, אשר שמיה היה דבורה, ומבאר הרמב"ן (פרק ל"ה פסוק ח'), שדבורה נשארה בבית לבן ובתואל, ועתה כאשר חזר יעקב לבית הוריו הביא אותה יעקב עמו לכלכל את שיבתה לכבוד אמו. ומוסיף לבאר המלבי"ם (שם) משמנתה רבקה חזר עשו אל בית אביו, ודבורה לא יכלה לסבול רעת עשו והלכה אל יעקב.

ועוד קשה, הכיצד לא חששה לאה לעשות לראובן בן תמורה (ונתעברה מביאה ראשונה שמיעכה באצבעה, כבתוס' יבמות ע"א, ועי' במגן אברהם (או"ח סי' ר"מ סק"ט), באשר לא אמרה לאה ליעקב שהיא לאה.

וי"ל נפלא שהסימנים היו בכך שיעקב הבין שאם לאה היא זאת שתבוא, תשקר ותאמר שהיא רחל, ולכן סיכם עם רחל שתגיד לו שהיא לאה. ואמנם לאה בעצמה התכוונה שלא לשקר ולומר שהיא לאה, אלא לומר ליעקב את האמת, שהיא אכן לאה. וכשבאה רחל עם סימניה - לא התווסף ללאה מאומה, כי היא עצמה התכוונה לומר ליעקב שהיא לאה, גם בלי דברי רחל שתעשה זאת.

וא"כ הכל א"ש. לאה לא שיקרה, וסימני רחל לא סייעו לה, וגם לא התכוונה לגרום לבנה להיות בן תמורה, באשר אמרה את האמת שהיא לאה, ואין זה אשמתה שיעקב סבר שזה שאומרת שהיא לאה, כוונתה שהיא רחל... (ואמנם ד' חז"ל הקדושים במד"ר מורים דלא כדברינו. דאיתא שם צורת הסימנים וכן איתא שם (פרשה ע פסקה יט): וכל ההוא ליליא הוה צווח לה רחל והיא עניא ליה בצפרא והנה היא לאה אמר לה מה רמייתא בת רמאה לאו בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית לי אמרה ליה אית ספר דלית ליה תלמידים לא כך היה צווח לך אבוך עשו ואת עני ליה)

ותאמר לה המעט קחתך את אישי (ל, טו).

רבים ראו כן תמחו בפירוש דברי לאה, באשר לאה היא זו שלקחה את יעקב מרחל.

והנראה פשוט דהנה עה"פ 'עיני לאה רכות' כתבו במדרש שאמרו ללאה שעשו הגדול ללאה הגדולה ורחל הקטנה ליעקב הקטן. והנה כעת, לאחר שיעקב קנה את הגדולה והבכורה מעשו, א"כ מדינא נחשב יעקב לגדול ומידת הדין והרגילות דאז נותנת שישא את לאה ולא את רחל. ונמצא שכשרחל נישאה לו הרי"ז בגדר 'קחתך את אישי'.

ודודי ידידי הרב ברוך גנוט שיחי' הוסיף בזאת שבזה יתבאר ד' מדרש שכ"ט (בראשית פכ"ט) שאמר יעקב ללאה רמאית בת רמאי, למה עשית כך, אמרה לו ולא כך עשית לאביך, שהיה קורא עשו וענית. דלהנתבאר א"ש נפלא, שלאה השיבה לו שהנה גם אתה רימית ונטלת הברכות מאחיק הגדול, אלא מאי? סברת שמכירת הבכורה מחשיבתך שאתה הגדול, א"כ שפיר צריך אתה להנישא לי, שהגדול לגדולה.

וידר יעקב נדר לאמר וכו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יקיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (כח, כ-כב).

רבותינו מלמדים אותנו שיעקב אבינו רחש כבוד רב אל דבורה מינקת אמו, והטעם הראשון מפני כבוד אמו על שגדלתה והניקתה, אך הטעם הנוסף והעיקרי הוא מפני כבוד שיבתה, וכדברי הרמב"ן.

ובעת פטירת דבורה, מובא במדרש תנחומא הקדמון (שם) היה יעקב אבינו יושב ובוכה עליה, אמר הקב"ה, עד מתי יהא יעקב יושב ומצטער, בדין שאראה לו פנים, ומיד התגלה אליו שנאמר "וירא אלהים אל יעקב". הספורנו מבאר, שנסתלקה השכינה מיעקב אבינו מחמת האבל, כי אין הנבואה שורה מתוך עצבות, (ראה מאירי סנהדרין יא.), אך מדרש זה מלמדנו שהקב"ה בעצמו נגלה אל יעקב אבינו כדי לעודדו, ועל אף שאין הנבואה שורה מתוך עצבות, מכל מקום הואיל, וכבוד את אותה דבורה, לעת שיבתה, הקב"ה שילם שכרו ונגלה אליו. ללמדנו מה גדול שכרו של המכבד את הזקנים.

וכך נוהג יעקב אבינו כאשר מגיע מבית לבן הוא חוזר אל יצחק אביו לכבודו לתמכו ולסעדו לעת זקנתו.

כמה קשה לכבד הורים זקנים ולסעדם לעת זקנתם, כמה קשה לעמוד ולפנות מקום לזקן באוטובוס, וכמה קשה לדבר ולהתיחס בכבוד לזקן, דברים שבדור שעבר היו פשוטים ומובנים לכול, היום לצערינו הם נחלת המיעוט.

אזכרה ימים מקדם, מעשה שראיתי בעיני, פעם אחת בא הראש"ל המקובל רבינו מרדכי אליהו זצ"ל, לכולל מר"צ שבמבשרת ציון, לברית מילה של נכדו, הרב התקבל בכבוד גדול ונכנס לבית המדרש לעמוד לפני כסא של אליהו הנביא, אך פתאום כאשר ראה הרב את הרב אברהם צוקרמן שליט"א, ראש ישיבת כפר הרא"ה, מיד נעצר הרב, וקרא לרב אברהם צוקרמן להתקדם לפניו, הרב צוקרמן נבוך היה מעט, אך הרב זצ"ל בקשו לעבור לפניו ואמר בקול: "נגד זקניו כבוד!" הזקן צריך ללכת בראש... כך כבוד גדולי ישראל את הזקן.

ויהי רצון שבורא עולם יאריך ימינו ושנותינו בטוב ובנעימים!

חידושי הפרשה

מאת הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

אלעד

ותאמר לה המעט קחתך את אישי (ל, טו).

ידועה השאלה, הכיצד לאה מסוגלת לטעון לרחל שלקחה את אישה, בעוד שרחל היא זאת שמסרה לה את הסימנים, ואילו שהיתה יודעת את הסימנים לא היתה נישאת ליעקב ע"ה.

ועוד קשה, הכיצד רימתה לאה ואמרה בפה מלא ליעקב שהיא רחל.

צ"ע דהא "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" היא שבועה בלשון נדר, אשר הר"ן בנדרים (ב,ב) הביא שנחלקו בירושלמי בדינה, וצ"ע.

ואמנם עי' נדרים (ח,א) ובראשונים שם דבנדרים מצוה וצדקה מועיל גם בלשון נדר הרגילה ומהני מדין בפיק' זו צדקה שבר"ה ו,א ולא נדר ממש הוא, כלשון הרא"ש ז"ל שם.

והנראה בזה דבר נפלא. דהנה הרמב"ן (הו"ד בר"ן שם) כתב דבנדר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר מהני מדין יד. ופירשו האחרונים דהחולקים ע"ד הרמב"ן, וכהדעה השניה שבירושלמי, סוברים שיד עניינה לפרש את כוונת הנודר ולהוציא את מחשבתו מהכח אל הפועל, אך כשדיבר בלשון מקולקל ונדר במקום להישבע, אזי לא מהני מדין יד. ונראה לחדש שבמקום שנודר ונשבע כאחד, כגון האומר 'הריני נודר שחפץ זה אסור ואלך למקום פלוני' - אזי לבו"ע מהני נדר בלשון שבועה ולהיפך, מדין יד. דכה"ג לא קילקל לשונו, שהרי כשאמר 'הריני נודר' אכן חל נדרו על איסור חפצא של החפץ כדת וכהלכה, ומה שהוסיף ואמר 'ואלך למקום פלוני' חל מדין יד, שהרי רוצה להישבע, ואנו ממשיכים את כוונתו כאילו הוציא שבועה מפיו.

ולפי"ז הכל א"ש, דהכא הרי בתחילה נדר יעקב אחפצא, דאסר המצבה שעשאה לבית אלוקים, וממילא ה'וידר יעקב נדר' אזיל אאבן. ומה שהוסיף 'עשר אעשרנו' דהוא לשון שבועה, זה מועיל מדין יד ואין כאן חסרון של לשון מקולקל. [ועיין בס' משאת המלך למו"ר הגרש"מ דיסקין זצ"ל שהקשה מאי חידושא חידש הרמב"ם גבי הקדש דשלב"ל והזכיח מיעקב. ואפשר דלהנ"ל מבואר].

ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו פגמים אחרים באהבתו אתה (כט, כ).

והשאלה נודעת, שהרי האהבה היתה אמורה לגרום להיפך, שהזמן ייראה כמי שנמשך זמן רב ולא אט אט. כן כתבו בעלי התוס' בפירושם עה"ת: ויהיו בעיניו כימים אחדים. וא"ת אדרבא איפכא מסתברא שיום אחד דומה לו לחדש כי כל כך להוט אחריה. וי"ל דלגבי שאלה מהשבע שנים היו בעיניו כימים אחדים כל כך אוהב אותה משחשב העבודה למאומה, עכ"ל. והחזקוני כתב: דבר מועט היה בעיניו לעבוד בשבילה ז' שנים מרוב חיבתו בה, ואילו היה לבן שואל יותר היה יעקב עובר. ד"א לאחר שעבד היו בעיניו כימים אחדים אבל בשעת העבודה היו בעיניו כימים מרובים מתוך אהבתו אותה, עכ"ל.

ולענ"ד נראה פשוט, שידוע בנפש האדם שכאשר אדם ממוקד בדבר מה, הרי כל יתר הדברים נחשבים לשוליים בעיניו. ולפי"ז י"ל שמאחר שמוגמתו של יעקב ומחשבתו היתה ברחל (ועי' בספד"ק טעם כוונתו של יעקב ורצונו

ברחל, לתקן העולמות), ע"כ 'העבודה' היתה בעיניו כימים אחדים, שמחשבותיו היו נתונות לרחל, ולכן לא שת את לבו לעבודתו, והעבודה היתה בעיניו כימים אחדים, והבן.

מדור מכתבים למערכת

הרה"ג אלון ארביב שליט"א
מח"ס מורא מקדש אריג פז, חקת הפסח ועוש"ס
נתניה.

שו"ת ממני הקטן ריחמ"א ותשובות מאת הרה"ג הנ"ל שליט"א

א. מובא בספר "עטרת תפארת" לבן איש חי (הספר לא תח"י כעת) שבפסח אנו אוכלים בליל הסדר את הכרפס וידוע משער הכוונות בדרושי הפסח שהכרפס מרמז לקטנות מוחין א', וא"כ מסיק הבן איש חי שלא יאכל אדם בשאר ימות השנה חוץ מחג הפסח כרפס מכיון שהוא רומז לקטנות מוחין. ושאלתי היא האם לפי הבא"ח יש חשב באכילת כרפס מבושל במרק או תבשיל דלכאורה במרק ותבשיל איבדו את כחם ונראה שכל הרמז של הקטנות דמוחין הוא דווקא בכרפס חי ולא מבושל, ואשמח לדעת את דעתם בענין.

אכן, כפי סברתכם, יש חילוק בין מבושל לבין דבר שאינו מבושל, רק נבחר כי "כרפס" הוא לאו דוקא "הכרפס" שאנו רגילים לכנותו, יש כמה וכמה סוגים, כפי שכתב האורחות חיים כותב כי הירקות שבהם משתמשים לכרפס הם הירקות שבהם השתמשו בני ישראל לרפא את פצעיהם בתקופת העבודות במצרים, ואילו המנהיג מסביר כי המילה כרפס קשורה למילה "פרך" - המזכירה לנו את תקופת השעבוד. ולענין הקבלה, איני בקי בזה כלל!

ב. מה הטעם שנוסח הברכה שהכהנים מברכים בעלותם לדוכן לברך את עמו ישראל באהבה" לכאורה היה צריך להיות נוסח הברכה "לברך את בני ישראל באהבה" דהרי עמו הם מעלה פחותה יותר מבני ישראל. (ואולי נראה שהכוונה היא שאפילו את הפחותים יברך ג"כ ה' יתברך ולא רק את אלו שנמצאים במעלה גדולה, או י"ל שיברך גם את אלו שלא היו מעיקרא מבני ישראל והם הגרים שהם ג"כ מכלל עם ישראל), ואשמח לחוות דעתם בנושא.

מלשון הפסוק בתהלים (כט, יא) "ה' יברך את עמו בשלום", כמו שהי"ת מברך את "עמו" דווקא, ובוודאי גם משלון הנמרא אמר רבי זירא אמר רב חסדא: 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו לברך אתעמו ישראל באהבה" (סוטה לט. מגילה כז:). ראה מש"כ בזהר הקדוש: כל כהן דהוא לא רחיס לעמא או עמא לא רחמין ליה - לא יפרוסידי לברכא לעמא. מאי מברך? לכן לא נראה לי שזו "מעלה פחותה".

ג. נשאלתי דהנה ידוע מאגרות הרמח"ל, דהרמח"ל הוא גלגול נשמת רבי עקיבא, והוא תיקונו של רבי עקיבא על אותם שנים שהיה בהם רבי עקיבא עם הארץ. ונשאלת השאלה א"כ מדוע הרמח"ל שהוא תיקון רבי עקיבא על הימים שהיה בהם עם הארץ, נפטר בגיל 38 והרי רבי עקיבא היה עם הארץ עד גיל ארבעים, וא"כ לכאורה חסרו ב' שנים מתיקון של רבי עקיבא.

ואולי הרמח"ל הצליח לתקן ב' שנים אילו במכלול השנים המעטות שחי, אמנם זה "מעט" אך הצליח מה שלא הצליחו 1000 אנשים באלף שנים.

ד. האם מותר לשלוח לרשימת התפוצה שלי על דף המייל תפילות לחגים וכדומה שמופיע בתפילות שם הוי"ה אלקים אדנות וכו', כי היה מי שהאיר את תשומת ליבי שאין נכון לעשות כן, ורציתי לדעת מה דעת ההלכה בזה האם זה מותר או אסור.

אני נוהג לרשום שם י"י ואלוהים כך, ובזה לא נכנס לשום מחלוקת, בוודאי יש להזהיר הציבור שמי שרוצה להדפיס, יש לדאוג לנגנון זאת לאחר השימוש.

ה. אדם ששולח במייל לחברו קבצים מסויימים או דברי תורה וכן הוא שולח לעוד הרבה אנשים והנה אותו שולח שכן להסתייר את רשימת הכתובת מייל של התפוצה, האם מותר לי מן הדין לצרף את הכתובת האלו לרשימת התפוצה שלי או שזה אסור, והיה חכם אחד שרצה לומר לי שזה אסור מטעם של גזל וכן עפ"י מה שכותבת הנמרא בערכין (טז ע"א) מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו, והיינו שאותו אדם שהכתובת שלו מגיע לאדם אחר ואינו רוצה לקבל חומרים מאנשים אחרים הוא יחשב לכאורה לקללה שהרי זה מפריע לו. ואשמח מאוד אם תענו לי על שאלה זו כי היא שאלה נחוצה.

**הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מבשרת ציון**

בעזה"י כסלו התשע"ג

כבוד החכם המופלא, וכבוד ה' מלא,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת בני-ברק ת"ו.
רוב שלום טובה וברכה,

הנני להשיבו על כמה שאלות שנשאלתי על ידו בהלכות לשון הרע:
אדם הרואה בחבירו מידות מגוננות או דבר עבירה, היכולים להשפיע
על אחר, מותר לאב לומר לבנו או הרב לתלמידו, לא ללמוד מאדם
פלוגי, ולהזהירו להתרחק מאותו אדם, על מנת שלא ילמדו ממנו,
ואין בזה משום לשון הרע, שהרי אינו מספר כדי לגנות, אלא כדי
לשמור בנו ותלמידו מדרך רעה, וכן נפסק בספר חפץ חיים לשון הרע
(כלל ד' סעיף ה'), ובספר באר מים חיים (כלל ד' ס"ק מ"ב). ובספר
הליכות עולם אהרמן (עמ' ג"ח) הוסיף שיש להזהיר לבנו או תלמידו
שלא יזיקו לנידון, ולא יביישוהו או ישפילוהו ברבים, שכל ההיתר
הוא רק שישמרו מדרך רעה ויתרחקו ממנו, אך לא לבזותו. ע"ש.
ולצערינו דבר זה מצוי בין ילדים שאומרים לחבריהם "אבא שלי
אמר לי לא לשחק איתך כי אתה כך וכך", ומצוי שפוגעים בילד השני,
ובזה לא התירו הפוסקים.

אברך העומד להתגרש ב"מ, ומשהו רוצה לעודדו ולספר לו על ת"ח
אחר שהתגרש, האם מותר לעשות כן, הנלענ"ד שאין היתר לדבר
לשון הרע בכדי לעודד אחר, ורק אם הדבר כבר מפורסם ברבים
שאותו ת"ח גרוש, אזי מותר לספר (עין חפץ חיים הלכות לשון הרע
כלל ב'). או שיכול לספר ללא שמות, וללא שאותו אדם יבין מיהו
אותו ת"ח.

וה' יעזרנו, לשמור פינו ולשוננו, שיחנו ודיבורינו, ויבנה לנו את בית
בחירתנו. במהרה בימינו, עבד לאל אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

**ריחמ"א ס"ט
עורך ומחבר גליון מריח ניחוח
עפולה**

בס"ד

לכבוד המערכת הנכבדה והיקרה "לדופקי בתשובה"
שלום וברכה וכט"ס!

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבת עולם רבה!
וכעת נפשי בשאלתי וזה החלי:

א. בגמ' ברכות דף ר' ע"ב (בסוף העמוד) בענין להשיב שלום לעני,
ונראה שלא נקרא גזלן ממש כי לא גזל כלום, ועיין ברש"י ד"ה גזלת
העני - שלכאורה מי שאין לו ממון לגזול ממון ממנו גם גזלת שלומו
גזלה היא. וצ"ע האם היא גזלה הניתנת להישבון.

ב. ברכות זע"א ונענע לי בראשו ועיין רש"י ד"ה ונענע לי בראשו
שכתב וז"ל: כמודה בברכתי ועונה אמן, עכ"ל. וצ"ע מה הדין באדם
שברך וחבירו נענע בראשו האם נחשב בזה כעונה אמן.

ג. מה הטעם שפעם בגמרא מופיע שם יוחאי עם אות אל"ף ופעם בלי
אות אל"ף, ואם צריך להיות כך או כך האם צריך להגיה בכל הגמ'
כן.

ד. האם מותר להשתמש בגן משחקים לילדים שנבנה בסיוע כספי
הטוטו שכידוע הרבה ממשחקי הכדורגל שלהם הם ע"י חילול שבת
רח"ל, ואם אסור האם צריך למחות בהם שלא יבנו או שב ואל תעשה
עדיף.

ה. ברכות דף זע"ב - הפעם אודה את ה' וברש"י ד"ה הנ"ל כתב לפי
שראתה ברוח הקודש שיעקב מעמיד שנים עשר שבטים ולו ארבע
נשים, כיון שילדה בן רביעי הודית על חלקה שעלה יותר מן החשבון
המגיע לה, עכ"ל. וצ"ע האם ראתה ברוח הקודש רק שיעקב מעמיד
ל"ב שבטים, וא"כ יהיה קשה מי אמר שהוא יותר מחלקה והרי רק
אחרי לידת יהודה נתנה רחל את בלהה ליעקב ולכאורה מוכרח לומר
שראתה ברוח הקודש שגם יהיה ליעקב אבינו ד' נשים וצ"ע.

אכן, כבודו מעלה דבר גדול וחשוב, זה לא הוגן להשתמש בדואר של
אדם מסוים, אולי אותם "חברים" - "רשימת תפוצה" חפצים
שכתובתם תהיה רק לאותו אדם ולא לאחרים, כי פעמים רואים שיש
כעס וטריוניא למה כתובתו השתרבבה, וחבל לעשות כן. אציע פתרון,
פתרון זה יש בו משום זיכוי הרבים ואינו גורם לעוול, יש לשלוח
דואר נסתר לכל אותה "רשימת תפוצה" ולשאול שאלה אישית, האם
כבודו יחפץ שאשלח לו מייל מדי שבוע וכו', ושם יופצו דברי התורה
שלי שם א' ב' ג' וכו', אם אינך חפץ, אשמח אם תודיע לי. אם לא,
אשתדל לשלוח מדי פעם. **ככלל, עדיף תמיד לשלוח דואר נסתר, כך
כל אחד חושב שהוא "בן יחיד של האתר".**

ו. בספר מנחת יהודה (הרוחות המספרות) לרבי יהודה פתייה זצוק"ל
וזיע"א כתב בפרשת אמור (סימן ס"א), וז"ל: וראיתי בחלום, כי איש
המצרי הזה (שהרגו משה רבינו ע"ה) נתגלגל אחר כך בשמשון בן
מנוח. ואחר כך בנוצרי, שהיה הוגה את השם באותיותיו ואומר על
עצמו, "וממצרים קראתי לבני" (הושע יא א), שעל עיקרו היה בן איש
מצרי. וגם הוא היה בן אשה זונה, ולכן גם הוא וגם שמשון, שניהם
לא מתו מיתת עצמם, עכ"ל. ורציתי לדעת האם יש לזה מקור לחלומו
של רבי יהודה פתייה זצוק"ל וזיע"א בספרי הגלגולים או ספרי
המקובלים.

אין לי עסק עם נסתרות.

ז. עוד בהנ"ל, האם יתכן שהמצרי שהיה גוי יתגלגל בשמשון שהוא
יהודי, כי מצינו שיהודי יתגלגל בגוי אך לא גוי ביהודי (אלא שעלה
ברעינו לומר שמכיוון שאותו מצרי הוליד משלומית בת דברי ילד
א"כ יש לו מעט שייכות לעם ישראל וא"כ יתכן שיבוא אצל יהודי
לתיקון מסויים).

כנ"ל

ח. עוד בהנ"ל, מה היה צורך שאותו מצרי יבוא בגלגול אצל שמשון
(אם כי באות ל' כתבתי במוסגר שיתכן שיש כאן בירור מסויים שהיה
צריך להתברר מאותו מצרי).

ט. עוד בהנ"ל, לפי החלום הנ"ל של רבי יהודי פתייה זיע"א, מה
המשמעות של "ורא כי אין איש" דרש"י על החומש (שמות ב' יב) ד"ה
ורא כי אין איש, פירש, וז"ל: שאין איש עתיד לצאת ממנו
שיתגייר, עכ"ל. ולכאורה אם אין איש שיצא מאותו מצרי מה צורך
יש להחזירו בגלגול והרי בין כה וכה לא יצא ממנו איש שעתיד
להתגייר, ואולי הכוונה בפשטות שבחיים לא יצא ממנו אך אם יחזור
בגלגול כן יצא ממנו איש, וצ"ע.

י. עוד בהנ"ל, רציתי לדעת באופן כללי כשמואב בספרי צדיקים
גלגולים של כל מיני בני אדם איך יש להתייחס לזאת באופן שאותם
גילויים של אותם גלגולים אינם כתובים בכתבי האר"י שער הגלגולים
או ספר הגילגולים או גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו זיע"א. וכהנ"ל.
(שלא יובן ח"ו שאיני מאמין במה שהתגלה לרבי יהודה פתייה זיע"א
או לצדיקים אחרים רק רצוני לדעת איך להתייחס לזאת).

יא. האם הפגם של בן הנדה נמשך לנצח, והיינו שגם בנו של בן הנדה
יש בו פגם באופן שבן הנדה חוזר בתשובה ושומר נדה.

**ישנה תשובה של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שפותרת שאלה זו, שכמעט
ולא קיים בן נידה, ויש שכתוב שאפשר לסמוך על תשובה זו, בן נידה
זה פגם בלבד! אך לא פגם ייחסי חלילה, ויש המון המון תשובות על
כך.**

יב. ממזר שנשא ממזרת או גיורת(שדעת רבינו תם שאין לעשות כן
שלא ירבו ממזרים בישראל), וילד ילדים עם ידי הפריה מלאכותית
האם הנולדים יהיו ממזרים או לא.

**ודאי, למה שלא יהיו ממזרים, כל מה היוצא מן הממזר ממזר!
אלא"כ ישנה תרומה של ביצית זרע שלא של התורמים שאפשר
לעשות כמה צירופים ולמצוא להם הפתח, אבל זוג שכזה ודאי
שכל הפוסקים יאמרו ש"שב ואל תעשה עדיף", ממזר וממזרת ישבו
בלא ילדים, אין בזה מצוה להרבות ממזרים בישראל, עדיף שיאמצו
ויגדלו אותו על ברכי התורה ובכך יהיה להם שארית (לא מהם)
ושלום על זרעם של ישראל.**

יג. ממזר שנשא מפחה על מנת לטהר את זרעו האם יש לו חיוב עונה
לכאורה לא, תיקונו זה תקון זרעו בלבד! כתקנת רבי טרפון (קידושין)
דהרי חיוב של "שארה כסותה ועונתה" קיים בישראלית באמצעות
כתובתה, וזו אין לה כתובה.

יד. באופן המותר לת"ח לשמש ביום בבית אפל או ע"י טלית, אם
שימש ביום שבת (אחר הצהרים וכדומה) מה תהיה הנשמה הנולדת
מזה הזיווג האם גם מנשמות המגולגלות או לא, מצד מעלת יום
השבת שכל הדינים עוברים ממנה. ולא ראיתי מי שדן בזה.

אין לי עסק עם נסתרות, לכאורה מעלת שבת ודאי יש בה.

ברכת התורה
אלון ארביב

ו. גוג ומגוג – ברכות ז' ע"ב משמע שהוא דבר קל וא"כ אל לנו לחשוש ממנו ועיין ברש"י ד"ה למה רגשו גוים, ויתכן שכן יש לחשוש ממנו דרך לגבי דוד דבר קל הוא ולא לגבינו וצ"ע.

ז. בברית מילה של בני הבכור קראתי לו אליה משה, ושואל כעת בני האם יכול לקרוא לעצמו בשם אליהו משה בתוספת וא"ו לשם אליה, דהנה כשקראתי לו אליה משה כיוונתי ע"ש אליהו הנביא ומשה רבינו, ורק מחמת שמצא חן בעינינו נותת ביתי השם אליה קראתי בן.

ח. תשמיש המיטה-האם מותר לשמש במקום שיש ספרי קודש בארזו שלא למדו בהם מעולם ואין שם מחציה גבוה ל' טפחים.

ט. נשיקת היד לגדולי ישראל- מהו המקור למה שנהוג אצל הספרדים לנשק את היד של צדיק חכם רב, האם זה עפ"י הגמ' ברכות ח' ע"ב במה שר"ע היה אוהב את המדיים ועיין רש"י ד"ה על גב היד, שכתב שלנשק גב היד הוא דרך חשיבות.

י. נשאלתי מידידי היקר אלכסנדר פרדג'י אליהו ביסמוט הי"ו שראה כמה וכמה אנשים הן בארץ והן בצרפת שקודם שקוראים ק"ש של שחרית לוקחים את הפתילות של הטלית הגדול שלהם ומשליכים אותם על הכתף לצד ימין ושואל וכן עושים כן בסיום ק"ש ושואל מה הענין בזה ומה המקור לזה.

יא. נשאלתי מידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מדוע בנוסח של ברכת התורה אנו אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" ומילת "את" לכאורה מיותרת (ועיין בגמ' ברכות יא ע"ב). ואמרתיו לו בס"ד שיש לומר שמילת "את" רומזת שהקב"ה נתן לנו את התורה בשלמות מאל"ף ועד תי"ו ללא שום חסרון בשלמות וזהו מה שרומזת המילה "את", ועיין בגמ' ברכות ה' ע"א אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב לוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזבו". (משלי ד ב).

יב. עיבור נשמת האר"י הקדוש – האם ידוע על עוד אחד מבין דורנו שהיה בו עיבור נשמת האר"י ז"ל חוץ מהרה"ק יהודה לייב אשלג זיע"א בעל הסולם שהעיד על עצמו שהתעברה בו נשמת האר"י.

יג. עוד בהנ"ל, האם ידוע מי הם כל הצדיקים בדורות הקודמים שהתעבר בהם האר"י ז"ל כמו שידוע על מרן הרש"ש הקדוש, וכן שמעתי שבניו של מהרח"ו זיע"א התגלגל בהם האר"י הקדוש, וכן שמעתי שרבי שלמה שלומל באגרותיו אמר על משהו שהוא עיבור נשמת האר"י, האם ידוע על צדיקים שהתעבר בהם האר"י, וכעת אני נזכר שגם בנו של רבי יעקב אבוחצירא זיע"א רבי יצחק אבוחצירא היה בו ניצוץ מנשמת האר"י.

יד. תיקון הכללי – בהקדמה לתיקון הכללי מובא שאמר מוהר"ן מברסלב זיע"א, וז"ל: וכמה צדיקים גדולים שרצו לעמוד על ענין זה, ונתיעגו למצוא לזה תיקון גמור, (לפעם הברית), וקצתם לא ידעו כלל מהו ענין זה, וקצתם התחילו לידע קצת בענין תיקון זה ונסתלקו לעולמם באמצע עסקם בזה ולא גמרו ולי עזר השם יתברך שזכיתי לעמוד על זה בשלמות, עכ"ל. והיינו ל' מזמורי תהילים לתיקון הברית. ושאלתי היא האם ידוע מי הם הצדיקים שניסו לחפש תיקון לפגם הברית ולא הצליחו ונסתלקו לעולמם באמצע עסקם בזה הענין.

טו. שינה עם כדורי שינה- אדם שלא יכול לישון ללא כדורי שינה האם יכול לברך המפיל בשם ובמלכות לאותם דעות שברכת המפיל היא רק כאשר יאחז אותו שינה ואם לאו היא ברכה לבטלה, והנה אותו אחד לא אוהו אותו שינה אף פעם ללא כדור שינה.

טז. הטעם שאחרון לא יכול לחלוק על ראשון, בכסף משנה (הלכות ממרים פ"ב ה"א) כתב "שמוים חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות אחרונים לא יחלקו על הראשונים", וכן כתב על התלמוד. ועיין במה שכתב החזון אי"ש במכתב לר"א וסרמן הי"ד בקובץ עניינים (עמ' קצ"ב) בביאור הענין. ורצייתי לדעת האם יש סיבה נוספת למה שלא יכול אחרון לחלוק על ראשון חוץ מהטעם שכתב החזון אי"ש.

יז. שפתותיו דובבות בקבר- האם מי שמוציא קובץ תורני ואין בקובץ משהו מחידושויו אלא מחידושי אחרים והוא רק עורך את הקובץ

ומאסף דברי תורה מאחרים, האם גם בזה יהיו שפתותיו דובבות בקבר כאשר אחרים ילמדו בקובץ שהוציא וערך. יח. עוד בהנ"ל, וכן אם אדם שהוציא מחדש לאור ספר של אחד מגדולי ישראל, האם ג"כ יהיו שפתותיו של המוציא לאור מחדש דובבות בקבר.

ואודה מאוד אם תוכלו להשיב לי על כל שאלותי המרובות אשריכם מזכי הרבים, אין קץ לשכרם, ה' יתן לכם כח ובריאות ואריכות ימים עוד ועוד להשיב לכל השואלים אכי"ר.

ברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא
מח"ס וקובץ "מרי"ח ניחוח"
רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

תשובות לשאלות הנ"ל

מערכת "לדופקי בתשובה"

בס"ד

לכב' הר"ר רן יוסף חיים מסעוד אבו חצירא שליט"א
המפיץ אור התורה לרבים
מח"ס מריח ניחוח
שמחנו לקבלת איגרתו

א.ודאי גזילת שלום אינה בגדרי חו"מ ול"ש לדון בזה אי ניתן להישבון

ב. בענין עניית אמן ודאי ניענוע בראש לא נחשיב עניית אמן ורק בגמ' בברכות הוי משל על מעשה הקב"ה דחשיב לעניית אמן אך ודאי אין ללמוד לכאן להלכה ופשוט.

ג.בענין השם יוחאי אי הוי עם או בלי אלף מצאנו בהרבה ספרים דיש על אותה מימרא שני גרסאות על בדקדוקי סופרים ועוד וא"א להכריע בענין אך לענין גיטין כתבו הפוסקים לכותבו באלף אחר החית כ"כ בספר בית המדרש שם ועבר בשם חג"א בשם ת"ה וכ"נ בס"י ויחי יוסף ומשפטו מלא א' כי כן כתוב זוהר ובכ"מ בש"ס [וכבר כתבנו דבכל מקום יש כמה נוסחאות] וכ"כ בס"ש שם חדש יוחאי מלא באל"ף בשם הרב מהרא"מ בס"ת נ.

ד. שאלה זו אין להתייחס בכתב ויש לשאול בצניעות לגדולי הדור.

ה. בענין דברי לאה צ"ל דגם מה שאמרה דיש לו ד' נשים הוי חלק מורה"ק וכ"כ בפר' המהרז"ו עיין המדרש תנחומא שכתב כדברי רש"י בברכות ועל' באחרונים דהקשו הרי לאה לא היתה בין הז' נביאות ותיצרו דנבואה לחוד ורוה"ק לחוד. ושני עניינים הם.

ו. בענין גוג ומגוג אין כלל ראייה מרש"י דהוא דבר קל רק ביחס לצרה של מי שיש לו צרה בתוך ביתו גוג ומגוג הוא דבר קל כידוע ל"ע למי שפירש בנו לתרבות רעה וק"ו כשעושה מלחמה נגד אביו.

ז. קריאת השם תלויה בשעת הברית כפי שקראהו אביו לא חשוב הסיבה ורק ע"י שינוי השם אפשר לשנות אך בתור כינוי אין זה נוגע כ"כ אם משנה שמו ועל' באריכות בעניני שמות בספר הברית [פירוטנסקי] בקונטרס קריאת השם

ח. בענין ספרים אין שום ה"א דספרים שלא למדו בהם אינם קדושים

ט. בענין נישוק היד עי' להרב שדי חמד מערכת הנון כלל מ שהמנהג שהקטנים מנשקים ידי הגדולים מובא בכמה ספרי האחרונים ואין נוהגים לנשק אלא יד אחת ולא שתיים כפי שהיה מנהג זה כנוכר בשדי חמד שם ומנשקים יד הימין כי תגבורת אשר שם הם קרובות אל התיקון ויש תועלת גדולה לנשק ידי הגדולים שכותבים בהן חידושי תורה וקדושה חלה עליהן ועיין עוד שם בשדי חמד במערכת הקוף כלל ז שהוא בכלל כיבוד רכ"ו וכשמנשק ידי אביו או ידי אמו מקיים מצות כבוד אב ואם. ועיין בספר גנוזי חיים להגאון רבי חיים פלאג"י מערכת נשיקות אות ט"ל שכתב מה שנהנו לנשק את ידי הגדולים למי שהוא אביו או רבו עיין לרש"י במסכת ע"ז דף סו גבי מה שאמרו שם עולא כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק לאחותיה אבי ידיה ופרש"י דרך העולם כשיוציאים מביה"כ מיד הוא נושק לאביו או למי שהוא

גדול ממנו עוד מובא בשם הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל שעל ידי שמנשק להצדיק על ידי זה נתקיים ביותר הברכה של הצדיק אמרי יהודה [ברעואן] פרשת תולדות עה"פ גשה ושקה לי

י. בענין הטלת הציציות בזמן ק"ש לא מצאנו מקור אך על ברדב"ז [אלף תקע"א] דהביא מדרש מילקוט שמעוני תהילים תשכ"ג דכתוב "אמר דוד אני משבחך בכל אברי ומקיים בהם מצוות וכו' בחזה הציצית אני משים כנגד הלב כל זמן שאני קורא ק"ש שנאמר והיו הדברים האלה על לבבך מאחרי ומלפני אני משליך שני כנפים של טלית וכו' ¹

י"א. בענין הביאור שכתבתם על ברכת התורה ביאור נחמד הוא אך אין אנו רואים בכך יתרון לשון דכך הוא הדרך בהרבה מקומות.

י"ב. י"ג. לא ידוע לנו.

י"ד לא ידוע לנו.

ט"ו בענין ברכת המפיל ודאי מי שלוקח כדורים יכול לברך כיון שלמעשה אוחזתו בסוף שינה ומה משנה איך מגיע לכך ופשוט.

ט"ז על ברית יעקב [להגרי"ח סופר] סי' ב' מה שהאריך בזה.

י"ז י"ח. בענין שפתותיו דובבות בקבר מסתבר שרק מי שחידש את הדברים שפתותיו דובבות ואין לנו בו אלא חידושו אך אין לנו ראיות על כך

באם יש לכם הערות או שאלות נוספות נשמח להשיב בברכת תורה מערכת לדופקי בתשובה

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

בס"ד

לכבוד המערכת המופלאה "לדופקי בתשובה" שלום וברכה וכת"ס יישר כח גדול על כל התשובות היקרות ששלחתם לי, ותזכו למצוות להגדיל תורה ולהאדירה.

ויהי רצון שיקיים בכם הפסוק: "ויהי החודש הזה כנבואת אבי חוזה יישמע בבית זה קול ששון וקול שמחה."

רציני לשאול את כבודכם עוד מספר שאלות שאקווה שיוכלו גם להועיל ולזכות את הרבים:

א. בנוגע למנהגי חתן תורה וחתן בראשית - הן בענין הסגולות והן בענין מה מקובל לעשות או לתרום לבית הכנסת לאחר העליות? מצאתי שחתן בראשית יאמר לפני הקריאה "בסימנא טבא" וכן מובא בשם רבי פנחס מקוריץ ש"חתן תורה" היא עלייה שמשפיעה הצלחה מיוחדת בלימוד התורה, ו"חתן בראשית" היא עלייה שמשפיעה עשירות. האם יש מקורות נוספים ומנהגים וסגולות?

¹ א"ה ריחמ"א, זה מה שכתבתי למערכת "לדופקי בתשובה", תגובה על מה שכתבו, וז"ל:

**ריחמ"א ס"ט
עפולה.**

בס"ד

לכבוד המערכת היקרה "לדופקי בתשובה" שלום וברכה וכת"ס!

בענין השאלה ששאלתי אתכם שאלה' והתשובה שעניתם לי.

מצאתי כעת בספר "נתיבות המערב" (מנהגי יהודי מרוקו) להרה"ג אליהו ביטון שליט"א מבריה

שכתב במנהגי תפלת שחרית עמוד כו אות ע', וז"ל: נהגו בכמה מקומות שאומרים "מארבע כנפות כל הארץ", נוטלים את כל הד' כנפות ומניפים אותם, פעם על כתף ימין ופעם על כתף שמאל, וחוזרים חלילה, עכ"ל.

וב"אל המקורות" אות ע' כתב, וז"ל: כן מנהג הזקנים עד היום, ועיין בכה"ח או"ח סימן ה' סק"ז (א"ה רן אבוהצירא, לא מצאתי מה שציין לכה"ח ואולי הוא במקום אחר בכף החיים ויתכן שכונתו למה שמובא בשער הכוונות דרוש ק"ש דף ק"ז), עכ"ל.

וב"נותן טעם" אות ע' כתב וז"ל: והטעם ע"פ הסוד, וכן נוהגים בישיבת בית אל יב"ץ בעיר העתיקה בירושלים שלאחר שמשליכים ב' ציציות השמאליים ג"כ לאחוריהם לצד שמאל מכים בד' ציציות ב'פ' וראה בכה"ח (שם), עכ"ל.

בברכת התורה ולומדיה
רן אבוהצירא

ב. רציני לשאול אודות הצדיק הרב פירירא אהרן. מח"ס תולדות אהרן ומשה ואפר יצחק ועוד ספרים. רציני לשאול האם יש פרטים אודותיו.

ג. רציני לשאול לגבי שתילים הגדלים באדניות ובעציצים במרפסות (עפ"י רוב העציצים נקובים) - אם יש עציצים המכילים רק עצי ריח כגון הדסים ואם יש עציצים המכילים תבלינים כגון נענע ואם יש עציצים המכילים ירקות כגון עגבניות שרי - מהי ההלכה למעשה מבחינת הפרשת תרומות ומעשרות וכן בנוגע לענין החרקים. כמוכן אם שותלים עץ של תפוז ננסי בתוך עציץ מה הדין בהנחה שנאמר ע"י המוכר שהעץ איננו ערלה. האם ניתן לסמוך על מוכר שאינו שומר תו"מ בנושא זה ומה יש לבצע הלכה למעשה?

ד. רציני לשאול לגבי מזמור ה'מלך גאות לבש הנאמר בערב שבת האם יש מנהג לאומרו דווקא בעמידה? ומה מקורו?

ה. ראיתי ואינני זוכר היכן שבזמן בית המקדש כיוונו הלויים את המזמור המתאים לכל אדם בשעת הקרבת קרבנו ונגנו לו בהתאם לקרבנו. וכן הכהנים כיוונו באמצעות פרקי ידם צורה המתאימה לכל תפילה הנצרכת? וכן ראיתי לאחרונה שביוה"כ בברכת כהנים למנות עם אצבעות הידים כל מילה באצבעות יד ימין ולבסוף למנות את המילה שלום באמצעות האמה. האם יש מקור לכך?

ו. רציני לשאול לגבי כוונת משיב הרוח ומוריד הגשם. בסידור רחובות הנהר ראיתי כוונות במוריד הטל ובמשיב הרוח ומוריד הגשם לא ראיתי כוונות. במחזור של הרב שרייבר שליט"א לשמע"צ ראיתי כוונות במשיב הרוח ומוריד הגשם (שביל ול"ב נתיבות ועוד). רציני לשאול האם כוונות הללו הן רק לשמיני עצרת שמזכירים גבורות פעם ראשונה או שניתן לכוון בכל תפילת שמונה עשרה?

ז. האוכל תמר אחת. ואינו רוצה להיכנס למחלוקת האם לברך ברכה אחרונה על התמר (שנחשב כפרי שלם אך אין בו שיעור ברכה). אם יחלק את התמר לשני חצאים וימתין שיעור של כ"ט דקות ביניהם. אם משיח דעתו בין אכילה לאכילה האם מחויב לברך שוב ברכה ראשונה לפני אכילת החצי השני?

תודה יישר כח גדול
ויה"ר שבזכות לימוד התורה
והכוונות נזכה למשיב הרוח ברוחניות ומוריד הגשם בגשמיות
אברהם יצחק וינברג

תשובות לשאלות הנ"ל

מערכת "לדופקי בתשובה"

לכב' הר"ר אברהם יצחק וינברג שליט"א
שמחנו לקבלת מכתבך

א. בענין חתן תורה וחתן בראשית על' בספר שמחת תורה [וורשנר] פרקים י"ז - י"ט שאסף את כל החומר בענין זה.

ב. ר"ה פירא היה מגדולי חכמי מקובלי ירושלים נולד בשאלוניקי לאביו רבי יצחק בשנת תר"ח עלה לארץ ישראל ונתיישב בירושלים והיה מחכמי מדרש בית אל חיבר ספרים דבר ה' מירושלים עניני מוסר ירושלים תרל"ג מעיל קדש וכגדי ישע הגהות וביאורים לכתבי האר"י ז"ל ירושלים תרמ"ח תולדות אהרן ומשה שו"ת ביאורים לכתבי האר"י ז"ל ירושלים תר"ל נפטר בי"ז אלול תרמ"ח והיה רבו המובהק בח"ן של הרב המפורסם בעל לב העברי ז"ל

ג. עציץ נקוב דינו כקרקע לכל הענינים וחייב בתרומות ומעשרות כמבואר במשנה בדמאי וברמב"ם ובכל הפוסקים ולענין חרקים לא הבנו מה זה שייך לעציץ נקוב וצריך לראות אם יש חרקים או לא ותלוי בסוג הירק כמו כל גידול בקרקע שיש ירקות שרק בגידול חממות מועיל ויש גם בלי על' בספרי הרב ויא וכו' ולענין עדות של אדם שאינו שומר תורה ומצוות לענין ערלה ודאי אינו נאמן דע"א שנאמן באיסורין הוא רק עד כשר

ד. בענין עמידה במזמור שיר ובה' מלך בע"ש על' בליקוטי מהרי"ח ח"ב עמוד ל"ו שכתב בשם סידור השל"ה וס' עבוה"ק מהחיד"א לומר בעמידה.

ה. לא מצאנו.

ו. בענין כוונת משיב הרוח הרש"ש בסידורו לא סידר כוונת על משיב הרוח וכן בשמחת תורה אין כלל כוונת רק בקדושה של מוסף ומש"כ

יוצאת חוצה ומאירה באש זכה ובהירה. בנקודה זו ממש הזכיר הרש"ש זצ"ל את נושא התלצ"ה ורבים אשר ניסו להבין את אשר רמז ואמרו אף שבדבריו אלה יש מעין נבואה. ניסיתי להביא כאן את מה שסייעני הקב"ה:

והנה מה שמופיע בספר ים החכמה – יומי דחנוכה, מאת הרה"ג **מורגנשטרן, יצחק מאיר שליט"א**:

"כונת הפתילה היא שעולה תקכ"ה, שהוא מפתילה תלצ"ה די שלהובים, הרי תקכ"ה. הרב ריי"מ הלל שליט"א מבאר, דיש לגרוס כאן ע"ז האופן, "כונת הפתילה היא שעולה תקכ"ה יש הוא תלצ"ה ועם די שלהובים הרי תקכ"ה ע"כ, פ"י תלצ"ה ר"ת תי' כלת לי' בן ציהוב אידום, ור"ל שתיבת פתילה הוא ג"י ר"ת של די גוויני השלהבת שבאש, ועם הדי שלהובים עצמם ג"י תקכ"ה כמנין 'פתילה'. והביאור הוא, דבאש שבנר יש בו די גוויני האלו, ובאופן כללי די אלו הינם רומזים לחגת"ס, לכן הוא בחי' החסד, אדום בחי' הגבורה, צהוב בחי' התפארת, ותכלת בחי' המלכות, והם בחי' המרכבה, וזהו הסוד שיש לכוין בעת ההבטה בנרות לחנוכה, לבחי' המרכבה. אמנם יש להעיר, שהרי באופן כללי הדי שלהוביות היינו ירוק ולא צהוב, וכבר הערנו מתחילה, שבנר הם מכונים תכלת לכן ירוק ואדום שדרוש זה הינו מוקשה ההבנה."

והרוצה להרחיב יעין בספר כאן: [http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=47251&t=&pgnum=319&hilite](http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=47251& t=&pgnum=319&hilite)

צבעי התלצ"ה – יש המפרשים את רמז התלצ"ה לצבעי האש: תכלת, לבן, צהוב, אדום (יש הכותבים תלצ"ה) וידוע שבאש יש את הצבעים הבאים: צהוב, אדום, כתום, כחול, שחור והאש – השלהבת דומה בצורתה ליד שיש בה 5 אצבעות. ועוד ברמז שהיוונים ניסו למנוע **חמש** (חודש, מילה, שבת) והתיקון הוא ביד שלנו שאנו מעלים ומדליקים את השלהבת עם 5 צבעיה כנגד **החמש** ו-5 האצבעות המכוונים ביד. ועוד שסכום י"ד עם 5 עולה י"ט ועם סכום שתי האותיות עולה בי"ט שהוא סוד כונת הכנסת הפתילה וראה להלן.

וראיתי בס"ד בחוברת המוציא הרב נקי שליט"א על דיני שבת וברוב ענותנותו לא ציין שמו על אף אחת מהחוברות המיוחדות והמועילות שהוציא וכן כתוב בנושא ההבדלה: "בשעה שמברכים על הנר נהגו לכופף על יד הנר את ראשי האצבעות של יד ימין לתוך היד לכיוון האדם. ויהא האגודל מכוסה תחת ארבע אצבעותיו ויסתכל בצפרנים. (והרב ארמוני שליט"א אמר שמועיל לזיכרון ולהיזכר) ויש שנהגו לאחר שראו את הצפרנים בעוד היד סגורה, להכות באצבעות על השולחן. כדי לרמוז על שני הפרקים שיש באגודל שהם כנגד אדום וישמעאל, ומכניעים אותם תחת ארבע האצבעות, שיש בהם שנים עשר פרקים, כנגד שנים עשר שבטי ישראל."

ולענ"ד ניתן להסביר את ברכת הכהנים המכילה ט"ו אותיות (ויש הנוהגים לפתוח את קריאת התורה של חנוכה בברכת הכהנים). שהמילה ה-ט"ו היא השלום המשלימה את הפרק החסר באגודל (שכן לכל 4 האצבעות יש 3 פרקים מלבד האגודל וסה"כ יש י"ד פרקים כמנין י"ד). כי השלום היא הברכה מלעילא היורדת לאחר עליית הבקשה של ברכת כהנים מלתתא (כשלהבת העולה מעליה או כפתילה שהאש עולה בה). ועוד שיש בברכה 3 פסוקים כנגד 3 הפרקים במנורה. שהוא מסתכם ל 6 קצוות ועוד ברמז לששת הקנים. וההפרש בין מספר המילים בכל פסוק הוא 2. (מספר המילים: 3,5,7) וברמז ל-2 שהם הכפתורים שבכל קנה (בכל קנה כפתור אחד משלו ואחד משותף ל 5 הקנים של הקנה המרכזי).

בברכת כהנים – הכהנים מגביהים ידיהם ומאחדים בין האצבעות כך שבכל יד יש 3 חלקים וזה רמז למנורה ולשבעת הקנים. ועוד שנאמר "כה תברכו את בני ישראל" – כ"ה = כ"ה ק"ה או כ"ה ו-ה' (5) אצבעות יצא. וברמז ברכת כהנים. ויש רמז לחנוכה שחל ב-כ"ה בבסלו ובו באמצעות היד מדליקים את הנרות ויש 5 צבעים בשלהבת ו-5 אותיות בשלהבת. (ועוד שברמז כה-ן יש רמז לכ"ה ולטיהור טומאה של ה-נ' של היוונים ולהבדיל קדושת עם ישראל ב-נ' דרוגת).

ועוד שבברכת כהנים יש את המילה **ויחנך** – יש בכך רמז לחנוכה שהרי גם ביום הראשון של החג מתחילים בברכת כהנים שבה מוזכר ויחנך. ואולי ברמז לענין החינוך שהוא ממהות החג ומתקשר בשמו של חנוכה בבחינת חינוך והתחלת דבר חדש. וזהו בבחינת ויחנך שיתן לך כח (וכח הוא פעמיים י"ד) להתחיל בכל יום מחדש את

המצוות כאילו היום נתנו במעמד הר סיני וזהו ויתן לך חן בעיני כל רואיך שיראוך בכל יום כאילו אתה חדש בגלל המצוות וההתחדשות שבחינך.³

ועוד שמתחילים בקריאת החנוכה ביום הראשון על חינוך ומתחילים בברכה כמו שמברך גם האב את בנו (ברכת הכהנים) ומסיימים במנורה שהיא סמל לחכמה שרוצים שהילדים יישאפו להגיע.

ועוד בשלהבת כאמור 5 צבעים והם מופיעים בסימטריה בשני הצדדים וזה יוצא 10 כנגד 10 הספרות. ועוד שאם נקח את דברי ר' אלימלך מליז'ענסק שצריכים לראות עמוד אש לפנינו תמיד, הרי שנרחיב זאת נראה עמוד אש העולה לפנינו. שאדם חייב להתפלל תמיד כשעמוד לפניו כאמור בדברי הזוהר. ואז באש העמוד יראה אש לבנה ובתוכה רשום שם ה' באש שחורה הנצבעת בצבעי האש המתאימים כדרוש. ועל כך ניתן עוד להרחיב בנושא המדיטציה היהודית שהסתכלות בנרות החנוכה היא ממש מדיטציה יהודית (וראה שיעורו של הרב ארמוני שליט"א איך מסתכלים בנר).

אומרים שחנוכה הוא בסוד חוכמת המזבח וחינוך הוא התחלה כאמור. וזהו גם בבחינת הקשר של שמונה ימי מילה כשמונת ימי החנוכה כי הסנדק המחזיק את הנימול הוא בבחינת המזבח שלו. וזהו הרמז של חוכמת המזבח. הסנדק הוא בבחינת חונך שכן מרע הברית מתחיל הילד להיות כחלק מעם ישראל ומתחיל את החינוך שלו בפועל.

חנוכה ופורים הם בסוד הנצח וההוד (הרגלים) וחג חנוכה מופיע בכסלו שהוא חודש המוכוון לעין ולכן בקידוש אומרים שצריך להסתכל בכוס היין וזה מתקן את העין שמתקלקלת בהליכה גסה ובכך יש קשר ורמז שבין העין לרגלים. ועוד מצוות הפורים היא ביום דווקא ובחנוכה בלילה דווקא וזה גם הרמז של ונהפוך הוא.

ידוע שסוד מהותו של חג החנוכה הוא תיקון הראיה ולכן גם מברכים ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא **לראותם** בלבד (ועוד שמי שאינו יכול להדליק כלל ואין מי שידליק עבורו מברך לראות נר של חנוכה). ועוד שהסתכלות בשלהבת האש והבחנה בין צבעיה היא סגולה לתיקון הראיה.

ידוע מה שנכתב בשיר השירים ד,ד: "כִּמְגֹדֶל דָּוִד צְאֲרָךְ בְּנֵי לַתְּלִפּוּת, אֶלְךָ הִפְגַּן תְּלֵוֵי עֲלֵיו כֹּל שְׁלֵטֵי הַגְּבוּרִים". ואפשר לרמוז שתלפיות בהיפוך הוא פתילות. ותלפיות הוא תל פיות ברמז על מקום מקדשנו שהעין רואה והפה מדבר. ולכן גם בתפילה ניתן לתקן את העין.

סוד הפתילה בחנוכה את הפתילה מורידים מלמעלה למטה ושמן הספוג בה שהוא ביסוד המים עולה תוך שילוב בה למעלה ויש ענין של ההמשכה הורדה והעלאה של מ"ן. ועוד יש כאן של מיתוק גבורות ושם תלצ"ה (צבעי הנר). ועוד שיש כאן אש, מים, רוח - הבל של המילים של ברכת ההדלקה ועפר שהוא החומר שממנו עשוי הפתילה – צמר גפן שגדל בארץ ועוד שמיקום ההדלקה קרוב לעפר (בבחינת ל' טפחים). ויש ליחד כלי של שמן שהוא י"א ביצים ולמה דווקא י"א? שהם מחצית כ"ב שהם האותיות ועוד יש כאן סודות של כ"ב. וההוד שקוע בשמן (שהוא הכוונה שיש לחשוב על השמן והאות ו' בניקוד קמץ). וידוע שיש פ"ח נשבר (88 חלקי שמים הוא 44 נרות שזה פי 4 מ-11 או פי 2 מ-כ"ב. וסה"כ 630 סמ"ק (שהוא מידת השמן שיש להקצות מראש לנרות החנוכה) הוא כ"ב דיוק שיעור י"א ביצים. והכל כאן בכפולות 11 – כ"ב אותיות, פ"ח = 88 מ"ד נרות = 44.

ועוד שפתילה מרמזת על תפילין וכן על תפילה וכן נפתלי שהוא בסוד התפארת. (ונפתלי הוא גם ענין התעקשות שבזכות התעקשותו של עם ישראל לשמור תורה ומצוות והתעקשות החשמונאים זכינו לחג זה).

3 הוספה מאת הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א על הנכתב וז"ל: מצורף גרגיר בענין הקשר בין ברכת כהנים לחנוכה: בארנו במאמרי חנוכה שבחנכה יש אור שהוא למעלה מהנס, דזה היה נס שאינו נצרך, וכנגד זה כלל ישראל מחזירים לקב"ה מהדרין מן המהדרין יותר מהרגיל. ומצינו בגמרא (ברכות כ): **אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש שכתבתי להם בתורה 'ואכלת ושבעת וברכת' והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה**. רואים שגם בברכת כהנים ה' נושא פנים לישראל ונותן להם פרנסה יותר ממה שמגיע להם. ומבאר לדברינו דנבאר לקמן שברכת כהנים היא ברכה שבאה מהשמיני, והשפעת השמיני נותנת יותר מהנצרך, ויותר ממה שמגיע. וגם פה בברכת כהנים, בני ישראל מדקדקים על עצמם עד כזית וכביצה, יותר ממה שכתוב בתורה, וזכות זה זוכים לפרנסה בשפע יותר ממה שמגיע להם. וכן מובא בקנטרס 'ימי החנכה' מהרב קרלינשטיין זצ"ל (ע' יז), שהמלה **ויחנך** שאומרים בברכת כהנים היא מלשון חנכה. וכן **ויחנך** והכל המלה **השמינית** בברכת כהנים, בין מההתחלה ובין מהסוף. וזה הכתוב (ש"ב י, יב) **חֹזֶק וְנִתְחַזַּק בְּעֲדָעֲמֹנוּ וְנִבְעַד עֲרֵי אֱלֹהֵינוּ** ס"ת דקדוק, דבזכות שבני ישראל מדקדקים במצות יותר ממה שכתוב בתורה, הם זוכים שה' יתן להם יותר בעד עמנו ובעד ערי אלהינו. וכן **דקדוק** בגימטריא אור ח' דבזכות הדקדוק זוכים לאור מהשמיני. וכן **דקדק** בהפוך אותיות **קדקד** המסמל את הראש. דדקדוק מקשר לשמיני ששיך לבחינת ראש.

ולענ"ד נראה לי מדוע דווקא אחד עשר (י"א) ביצים נפח השמן צריך להקצות להג? - ראשית יש רמז של י' טפחים עם הכולל עולה י"א. ועוד נראה שנאמר "אחד עשר כוכביא" שהרי יוסף שהוא מידת היסוד **רואה** אחד עשר כוכבים השבטים ואימו משתחוים לו ושואלו יעקב הכיצד אמך שנחשבת לחמה שהיא רחל בבחינת התפארת תשתחוה ליסוד הנמצא מטה לה? ויש לפרש אולי שהאחד עשר הוא בבחינת ה"אני" שראה עצמו יוסף במרכז וכולם מסביבו אבל ברמז אמר שגם מידת היסוד יכולה להתקשר ולעלות עד למידת הכתר שהיא ה"אין". כי כמו שהתפארת יכולה להשתחוות ליסוד כיוון שהוא גבוה ממנה ומגיע עד לכתר ממש ומתאחד איתו. וזהו גם הרמז לחנוכה שאחריו מגיעה תקופת השובבים שהיא תיקון היסוד ועוד שהנס הוא ברמז יסוד. ועוד שיוסף שהה בבית האסורים 12 שנה (11 עם הכולל). ועוד יוסף בבחינת שור וישב בבור וזהו אולי הרמז לקשר לפרים המוקרבים בחג.

וזהו שמובא בתלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קט עמוד ב , שיוסף נקרא בשם

פוטאל ככתוב: ואֶלְעָרָן בֶּן אֶהָרֹן לָקַח לוֹ מִבֵּן וּת פּוּטְאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וּתְלָד לוֹ אֶת פִּינְחָס ("שמות ו כה ,) וארז"ל **פוטאל הוא יוסף שנקרא כך על שום שפוטט ביצרו, והוא ב' פעמים פט, (פרדס אברהם) וחנוכה בגימטריא שם ממש טפטפיה זה טיפות י"ה העולים למעלה שלא ישלטו בהן הקליפות (הרב ארמוני). ולענ"ד זהו העניין של יוסף בסוד החנוכה.** ועוד נראה לי לפי הנועם אלימלך פרשת וישלח ועוד מופיע בזהר באדרא רבא שיש **אחד עשר סממני הקטורת** שהם **כנגד עשר** קליפות שנשארו מן בירור והם הרמז של מידת עשו וכל אחד מהשבטים צריך לתקן ולברר את הקלקול והקטורת מתקנת זאת גם כן. וה-ל' טפחים ידועים כמקום הנמוך שלשם אין השכינה יורדת ודווקא בחנוכה אנו מאירים מקום זה.

וכעת נדרוש את הת"ל **דַּתְלָצ'א**: לפי הרב יעקב אבוחצירא זצ"ל בספרו מחשף הלבן פרשת עקב: תל היא בגימטריא נפש והיא תיקון השכינה ע"י התפילה. ואם תחליף בתלצ"ה את ה-צ' ב-פ' תקבל תפילה (וגם פתילה) וניתן לדרוש את ההפרש של י' בין השניים (כ-ל) ספירות וה-ל' קליפות והטפחים שרמזנו לעיל). והמטרה של התפילה היא לתקן באמצעות הפה ולכן ת"ל **פ'ת**. ולענ"ד הפתילה עוזרת בתיקון הפ"ה דרך הנפש שהרי הנ"ר הוא בבחינת נפש ורוח ואנו מורידים את האש של הפתילה למטה לעולם השמן ומתקנים את הפ"ה שלנו וכך נוכל להתפלל ולכוון יותר טוב. ומתקשר לתלפיות שהזכרנו לעיל בבחינת ביהמ"ק.

ונלענ"ד עוד לגבי הנפש - נפ"ש - נר פתילה שמן

סוד הת"ל:

ת"ל מופיע בשער מאמרי רז"ל של רבינו מוהר"ם ו:

"והצדיקים מהפכים אותו, דהיינו מידת הדין, לפנים, שתהיה רחמים. ובאלקים יש פנים (ואחור, אלקים גימ' ר') 'כזה' א, אל, אלה, אלהי, אלקים הכל גימ' 200'

וטו 'אותיותיו גימ' אחור (ואולי ברמז לט"ו המילים של ברכת הכהנים). ובהיות ב' אחוריים שלו ושלה דבוקים, עולה ת"ל, ושני כוללים, הרי **לב"ת אש**. וזהו ישפוט תבל בצדק, כי כשהיא באחור נקראת צדק. וכשהיא בפנים היא נקראת צדקה, שהיא מקבלת ה' חסדים אלו, להמתיקה. וזו היא כוונת הצדקה, שאנו עושים, להמשיך אליה ה' חסדים שלו, שתהיה פב"פ, ואז אוהב צדקה ומשפט. אז הוא, שהוא המשפט, אוהב צדקה, כשחסד ה' מלאה הארץ, שהיא מקבלת ה' חסדים ודיניה נמתקים. הרי ששני אחוריים ב' פעמים רי"ו, שעולה גבורה, כי שם מקום כל הדינים."

ועוד הת"ל הוא בבחינת הר וכאמור בנועם אלימלך פרשת שלח לך שלהר יש שני פירושים: שחר קרא אברהם לביהמ"ק ועוד שיצר הרע נקרא הר. ועוד הר קשה ברזל מחתכו. ועוד העולמות העליונים נקראים הרים. ושוב מתקשר למה שכתבנו לעיל בענין תלפיות שהוא ביהמ"ק.

ועוד שקראתי מה שנאמר "אשא עיני אל ההרים" התכוון יעקב לאבותיו אברהם ויצחק ונאמר "אל תקרי הרים אלא הורים".

והטעם שמדליקים את נרות החנוכה במקום של י' טפחים וממתנינים עד שתהא השלהבת עולה מאליה: שהקליפות יורדות מטה מטה ולכן יש להגביה את הניצוצות מלמטה עד למעלה שהשכינה ונרות החנוכה מדליקים אותם אפילו בגובה הנמוך של עשרה טפחים. שהצדיק

צריך לתקן את הקדושה מלמטה ולהעלותה למעלה לעולמות העליונים.

ועוד לגבי אהרון שנקבר בהר החר (גם בשם אהרון) רמזו החר. וזהו בסוד הדינים שתיקן אהרון בזכות מידת השלום. שידוע שהמן ירד בזכות משה, הבאר בזכות מרים והענן בזכות אהרון. וזהו מידת הע"ב המתוקנת שהיא ע"ב הענן. ויש לקשר את הדינים לחנוכה בזכות אהרון שקיבל להדליק את המנורה בביהמ"ק על שויתר לראשי הנשיאים ולא הקריב קרבן זכה וכולנו מדליקים את זכר המנורה עד ימינו אנו. וגם שכמו אברהם שהקריב את בנו יצחק לעולה אולי יש כאן רמז על נדב ואביהוא שעלו בסערה השמימה.

וכבר הזכרנו בנושא פרי חג הסוכות המסמלים את אה"ע ואת מידת הדין והזכרנו שהם פוחתים אבל סכומם עם הימים קבוע כך גם סכום ימי חג החנוכה שהולכים ופוחתים עד לסיום החג יחד עם מספר הנרות הוא קבוע.

ומה שנאמר בתהילים נ"א: זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁבָה לִבִּי נְשָׁבָה וְנִדְבָחָה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה. תלצ"א ברמז אַלּוּקִים לֹא תִבְזֶה וברמזו מדובר על הצדיק שרוחו שבורה בתפלתו כמו השלהבת המרצדת. אם תוסיף את האות צ' (הרומזת על הצדיק) תקבל את התלצ"א.

ועוד ברמז צ"א ראה ענין סוכה שנמשכת השפעתה עד חנוכה, והוא כאמור ייחוד שם יקוק עם אדנות.

כתב בספר מאורי אור: "היסוד נקרא תל שהכל פונים אליו. (וכבר הזכרנו את רמז יסוד יוסף והשובבים) הנה תל עם הכולל עולה מספר שלו"ם הכ"ל. כי היסוד הוא שלום הכל וגם עולה מספר דיקרנוס"א הוא שם הפרנסה שנמשך שפע הפרנסה על ידו. הרי היסוד נקרא תל, וזה שכתוב כה אמר ה' הנני שב שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב. והכוונה יש בחינות יסוד של **חמישה** זיווגים כנודע. (וכבר הזכרנו ענין ה' 5) וזה שכתוב ונבנתה עיר, מספר מנצפ"ד על תלה, ה' תל לומר חמש בחינות תל. וארמון, אור מ"ן, על משפטו ישב, שכל ברור יהיה על מכונו, ונתקן הכל בעזריש"ת."

והנה מספר רמזים שמצאתי בדברי מורי ורבי הרב אברהם הכהן שליט"א בענין הת"ל:

ועוד **ה' פעמים אלקים יעלה כמניין תל שנה כמניין נפש**.

ובסוד לבנת הספיר שנטל הקב"ה לבנה משעבוד מצרים ושם לפניו כדי לזכור צרתן של ישראל וברמז לבנה גימט' עבודה ותיבת לבנת אותיות **בן תל** גימט' הויה' **תל** הויה' **תל** דתיבת **תל** ענינה גימט' ארבע מאות ושלושים בסוד" ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה" דתיבת תל גימט' נפש גימט' מקצר בבחינת "מקצר רוח ועבודה קשה" {שמות ו ט}

והמיתוק **דתל** הוא בשם הויה' הויה' הנשאר מאותיות **לבנת** גימט' **תל הויה' הויה'** בבחינת אני הוא אותו אחד הן בדין והן ברחמים הוא אנכי אשר הוצאתיך ממצרים והוא אנכי על הים בבחינת אחד ושמו אחד וברמז **לבנת סנה** אותיות **לבנת הס** גימט' **אדני'** דמתוך **הסנה** לקח משה הכח דמיתוק שם אלקים שהוא דין בבחינת "אלקים מתוך הסנה" {שמות ג ד} הנרמז באותיות **תל דלבת** גימט' **ה פעמים אלקים** ולענ"ד הסנה והלבנת אש רומזת לשלהבת.

ותיבות" **למען תזכור** ראשי תיבות **ת"ל** כנגד שנות מושב בני ישראל במצרים שבהם היה תיקון ועליה **לנפש** אדם הראשון וברמז תיבת **נפש** גימט' **תל** וכדכתיב" **ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי" {שמות י כ}** {תיבת התעללתי אותיות **עלית התל** (פרדס אברהם, הרב אברהם הכהן)}

אלקים פעם אחת שהוא **חמישית** מתוך **תל** שנים גימט' **ה פעמים אלקים** מגזירת ברית בין הבתרים (פרדס אברהם, הרב אברהם הכהן)

אלקים פעם אחת שהוא **חמישית** מתוך **תל** שנים גימט' **ה פעמים אלקים** מגזירת ברית בין הבתרים לפיכך יצאו ממצרים רק **חמישית**

כדכ" **והמושים** עלו בני ישראל ממצרים {שמות יג יח} וארז"ל **דרק אחד מחמישה** עלו ממצרים וכל השאר מתו במכת חושך {תנחומא}

בשלח א} נמצא שהקב"ה במצרים על ידי שם **האלקים** כמניין הויה' **אדני'** תקן את מצרים וברמזו אם תכה שם הויה' **באדני'** יעלה כמניין **שפ** גימט' **מצרים** דעל ידי עשרת המכות שמקורן מאותיות **כה** הרומזות למלכות

וברמז כדכתיב " את אשר התעללתי במצרים } "תיבת התעללתי
אותיות ה תעלי תל שעל ידי אות ה תקן תל שנים שהיו צריכים
להיות
בשעבוד מצרים ונפעל להם גאולה על ידי שם אלקים אחד שהוא
דין
והשאר היו בהמתקה לשון חירות ולפיכך כאשר לקחו בני את
רכושם של המצרים כתוב" ושאלה אשה מגרת שכנתה וגו '
שמלת" } "וברמז שמלת אותיות שם תל שגם בזה סיימו התקון
ונראה לפי שבגלגול קודם פרעה
שהוא קין הרג את הבל וגם לקח מצאנו כרגע חוזר הכל למצרים
ואז

משה ובני ישראל פועלים לצאת ממצרים על ידי פרעה (פרדס
אברהם, הרב אברהם הכהן)
ועוד נלענ"ד דת"ל בגימטריא 430 כמנין שנות הגאולה ממצרים.
שירדו לדיוטה הנמוכה ביותר ועלו משם לגבהים בקבלת התורה
ממש כמו בפתיחה.

כוונת הכנסת הפתיחה ביט:
בהכנסת הפתיחה מכוונים ביט (בניקוד קמץ קמץ שווא) ואולי
הכוונה שישים 2 פתילות בו-זמנית אחד יד ימין – ב' ואחת יד שמאל
– ט' וביניהם – ל'.

ויענין התלצ"ה שהוא סוד הפתילות לפי הרש"ש ניתן לומר ש-אתצ"ה
הוא בבחינת חשבון הקדמי של התל"ו. ראה סיום ספר סולם העליה.
שהוא סדרה חשבונית של ערכי כל אות עד ובכלל האות אליה אנו
מגיעים. וחסר ל' וצריך להבין מדוע. (אולי בבחינת ל"ו צדיקים
ושעות האור גנוז קח את ה-ו' מהמילה תל"ו.)

ועוד שפתילות הוא בבחינת פתיל תכלת בציצית ויש אש שהיא בצבע
התכלת. וזו אולי החיבור שבין הצ' ל-פ' שבפתילה לרמזו על ציצית.
וגם ברמז של תכלת ענין הזכרת התכלית של עבודתנו (תפילתנו)
וראה גם שבתפילה עצמה ניתן למצוא את גווי האש. ראה עמוד 18-
19 בפרק ד' משערי קדושה וגם סעיף יג' של הרמב"ם שם. ועוד
שהתכלת היא תיקון הראיה ונרות החנוכה הם לתיקון הראיה ואסור
להשתמש בהם אלא לראותם בלבד.

תכלת = אותיות תכלית. שמהותה של התורה היא קיומה המעשי
בפועל בידים ממש. שזהו הוצאה מהכח אל הפועל בבחינת כ"ח
(פעמים יד) הגיד עמו.

תשובה ומעשים טובים, שהלומד שלא ע"מ לעשות, מוטב שנהפכה
שלייתו וכו': וידוע כי לעולם **התכלית עולה במחשבה תחילה** (וזהו
אולי הרמז של צבע התכלת בשלהבת שהיא מרמזת על המחשבה ולכן
צריכה לעלות מאליה), וז"ש"ש בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע
ירדו ק"כ רבוא וכו', והיינו ששמיעתם התורה והמצוה מפי ה'
הקדים **במחשבתם התכלית מקודם**, היינו העשייה קודם השמיעה,
ר"ל שעיקר השמיעה היה בשביל העשייה, לא זולת:

ועוד שאם אדם עושה השתדלות ומעלה את האש של אהבת ה'
ותורתו למעלה הקב"ה משפיע עליו את יסוד המים בשמן שיאפשר לו
לדלוק עוד ועוד.

ועוד שכנגד חמ"ש שביטלו היוניים (חודש, מילה ושבט) ומקיימים
חמ"ש (כנגד צמ"ח שנאמר על המשית. שהוא אותיות חמש: ת' נרות,
מזוזה וציצית) והציצית היא הפתיל כחלק מכך שהן שלושת המצוות
של הראיה. ועוד שבמשיח יש את השמן שהוא שמן המשחה והוא
רמז נוסף לכך. וכך אולי רמז ל-צ' של התלצ"ה - הציצית. ועוד כנגד 5
החושים ו-5 חומשי תורה. ועוד בכל כנף ציצית יש 8 פתילים כנגד
שמונת ימי החג והנרות ועוד שיש פתיל הנקרא שמש. ועוד 5 צבעים
כנגד נרנח"ו.

ועוד בענין התלצ"ה שהיא האגדה על רב נחמן - פסחים נ' ר"ה ל"ז
ב"ב ל':

מחבר הספר "ראשית חכמה" הרב אליהו וידאש זיע"א תלמידו של
המקובל הגדול רבי משה קורדובירו זיע"א כתב בספרו "חופת
חתנים" מעשה שהיה עם רב נחמן בר יצחק שהיה לו תל עפר בתוך
כרמו, הביא רב נחמן פועלים שיחפרו את התל, והנה רואים הפועלים
ביום השני לעבודתם אדם שיושב על התל והיה אומר להם שמא הגיע
זמן תחיית המתים? הלכו הפועלים לרב נחמן וספרו לו על האדם
שיושב על התל, כשהגיע רב נחמן ושאל את האיש למעשיו, אמר לו
אותו אדם תדע לך שאני מת ואני קבור בתוך תל העפר הזה, כששאל
אותו רב נחמן ואיך זה שאתה לא הרקבת, הרי המתים מרקיבים
בקבר? ענה לו המת תדע לך שמימי לא הקדפתי על חברי ולא עלתה
קנאתם על ליבי, שנאמר "ורקב עצמות קנאה", אדם שלא קינט
בחבריו – לא ירקב בקברו.

ועוד ראה אותה אגדה בסגנון מעט שונה (חופת אליהו):

רב נחמן בר יעקב, רב אחד מרבי התלמוד, קנה מאת חברו, שהלך
למדינת הים, במאתים מנה כרם אחד, שהיה בגבול שדהו וגואל אחר
לא היה לו. והכרם לא נעבד ימים רבים, עפרו היה מלא תלולים
ועלה בהם שמיר ושית. וישכור חמישה-עשר פועלים, שכירי-יום,
ויפקוד עליהם לנקות את הכרם מעפר ולחפור ולהשוות את האדמה.
ויקחו איש איש את מעדרו בידו, וישכימו בבוקר, לעשות מלאכתם.
ויהי אך החלו לחפור בתל אחד ולהסירו ויקם איש אחד גבוה, שקבור
היה מתחת ערימת העפר, וישב על הרגבים והוא מתנודד כחי אנה
ואנה. ויבהלו האנשים ויאמרו: הגיעה עת תחית המתים! וירוצו
ויגידו הדבר לרב נחמן בעליהם, וימהר הכרמה ועג עוגה ויעמוד על-יד
המתנועע וישאלהו לאמור, מי אתה? ומה לך פה? ויענהו הפלאי
ויאמר: מת אנכי ובמתים חלקי ובתל הזה מצאתי זה ימים רבים
קבר ובאו שכירך להחרידי ממקומי, אשר ניתן לי. אמר לו הרב:
אם מת אתה, איך לא נרקבו עצמותי באדמה ולא אכלך עש, ואתה
יושב שלם מולי ולשונך אתך. ענה אותו המת: רב לי לדבר, וזה רחוק
ממני, אבל בחיי קנאת-לב לא ידעתי, ורקב עצמות – קנאה, אמר
שלמה מלכנו. אמר לו רבי נחמן: תלמידך אני ביראה ובמעשה; ואם
עליך טוב אבנה לך קובה מיוחדת בכרמי ותשכון לבטח. השיב המת:

אל-נא תעשה כדבר הזה ואל תניע אותי מגבולי; ואם מצאתי חן
בעיניך, צווה את פקידך להשליך עלי את העפר שניטל מעל גבי,
ואשוב לרשותי אשר גדרו לי לעולמים. ובכלותו לדבר, פשט ידיו
ורגליו על העפר וינוח כדומם. וירמוז הרב לפועלים, שעמדו נהלים
מרחוק, וכמעט לא האמינו למשמע אזנם, כי ידבר אדם את המת
וחי, וישבו בצערם על המת את רגבי העפר אשר נטלו ויכסו אותו
מכל עבריו, וישב התל אל תבניתו כמקודם. אף הוא, הרב עמד
למרגלותיו וקרא: יתגדל שמך הרב, כי נתת לכל בריה את גבולה
ומקומה בארץ לעד!

ונלענ"ד שזהו הרמז "**יצא מהתל**" ועוד שנאמר שם שנד אנה ואנה
והוא כמו הלהבה הנעה והאוחזת בגחלת החיים. וזהו שהוא לא קנט
באף אדם ולכן גופו נשמר שזהו גם סוג הראיה המתוקן בחג החנוכה.
ואולי יש כוונה של **לצ תכח** שהנרות מוציאים את דברי החזק
שלמים אור והנה דבריו המאירים של רבי ומורי הרב פיש
שליט"א:

בְּסִפְרֵי רַ' יוֹסֵפִי לִילָחָה' נִבְּ (פְּשָׁנְכָסָד דְּבַר תּוֹרָה לֵלֵב, יִצָּא נִגְדוֹ דְּבַר שֶׁל
לִיִּצְנֹתוֹ, כִּי רַ' אֲשִׁית גּוֹיִם עִמָּלְךָ וְיִדְרְשׁוּ חַו"ל לְךָ תִּפְחָה" זֶה עִמָּלְךָ
וְהוּא הַשְּׂרָשׁ וְעִמָּךְ רַ' אֲשִׁית שֶׁבְּכָל הָאֲמוֹת. כִּי לִיִּצְנֹתוֹ הוּא הַהִיפֹף
מִדְּבַרֵי תּוֹרָה דְּכִתִּיב בָּהּ אֲמַת שֶׁזֶה כָּל עֵינֵן הַתּוֹרָה הַמְּלַמֶּדֶת לְאָדָם
דְּרָךְ ה', הֵיִינוּ שֶׁכָּל פְּרִטֵי עֵינֵינוּ מַעֲשִׂיו וּמַחֲשֻׁבוֹתָיו יִהְיֶה הַכֹּל שֶׁפֶת
אֲמַת אֲשֶׁר תִּכּוֹן לְעַד. וְלִיִּצְנֹתוֹ הוּא הַהִיפֹף מֵאֲמַת. וְכֵן מוֹבָא בְּסִפְרֵ
'אֲמוֹנוֹת עֵתִיד' 'תִּשְׁנ"ב ע' מָא, מִד (שְׁאֲבִימְלָךְ הִיָּה בְּבַחֲנֵי צַחֲלוֹק
וְלִצְנֹת דְּקִלְפָה, כְּמוֹבָא בְּנִמְרָא) ע"ז יט". וְכֵן מוֹשֵׁב לְצִים לֹא יִשֵּׁב "
שְׁלֹא יִשֵּׁב בְּמוֹשֵׁב אֲנָשִׁי פְּלִשְׁתִּים מִפְּנֵי שֶׁלְּצִינִים הִיוּ. וּבְאֲרָנֵי לְעִיל
שְׁאֲבִימְלָךְ שֶׁנָּד לְקִלְפָה שְׁמֻלְבִּישָׁה עַל הַמְּקוֹם הַזֶּה.

ונלע"ד כי חג החנוכה הוא חג השילוב בין מידת הדין והגבורה
ומיתוקה למידת החסד. זה מתחיל במצוות ההדלקה בשמן שהוא
שילוב של דין עם רחמים. ההדלקה היא בצד שמאל דווקא (המזוזה
מימין) כדי למתק את צד השמאל דווקא. וכן בסדר מדליקים
משמאל לימין בעוד שהנחת הנרות היא מימין לשמאל. וכן כאמור
בגידול האור. וכן בשילוב בין שמן (מים) לאש ועוד דרשו שדווקא
שמן ולא מים כי שמן יש בו שיעור.

משה הוא גלגול של הבל וכן יעקב אבינו הוא גלגול של הבל - ולענ"ד
יש בהם צד שווה שכן יעקב נפגע בירכו "ותקע ירך יעקב" ומשה
התקשה במנורה שבה נאמר "ירכה ופרחה" שהוא נתקשה בגלל ששם
בירך נפגע וזה אחד משלושה דברים שמה רבינו התקשה בהם ואז
הראה לו הקב"ה מנורה מאש כמו שראה את המלאך ליעקב
בשניהם יש ענין של גילוי. ועוד נאמר "יוצאי ירך יעקב שבעים נפש"
שממקום הירך יצאו 70 ניצוצות ותיקונים.

בקריאת למנצח מזמור - בצורת המנורה - מכוונים לצד דרום. והרי
מן הראוי לכאורה לכוון לצד מזרח לכיוון ירושלים כמו בתפילה?
ומדוע דרום כי בדרום המנורה, אבל הרי המנורה היתה בבית
המקדש ועלינו לכאורה לכוון לים למזרח כמו שכולם מכוונים
בתפילה? ויש אולי לתרץ שיש כיוונים הקשורים לאדם ויש כיוונים
הקשורים לעם ישראל. כשאדם קורא את המזמור הוא מכוון לצד
דרום כדי לעשות תיקון לעצמו לבית מקדשו הפנימי השוכן בליבו.
ואז יוצר התערוותא מלתתא לעילא. ובתפילה הוא מכוון תפילתו יחד
עם תפילות עם ישראל כדי להעלות את עם ישראל כולו והוא כבר
חלק מעם ישראל ולכן אז יכוון לביהמ"ק הכולל את הכול כולל
המנורה.

ויה"ר שרמזים אלה יעלו לרצון לפני אדון, ויחונן אותנו ה' בחג חנוכה זה בברכת הכהנים ובמילת ויחנך.
כעתירת המצפה לישועה,
אברהם יצחק וינברג

ריחמ"א ס"ט
עורך ומחבר גליון מריח ניחוח
עפולה.

ב"מריח ניחוח" גליון מס' 37 הבאנו על ענין המנהג של גניבת האפיקומן באריכות ברמזים ובביאורים עפ"י הסוד וכעת מצאתי בקונטרס 'נשמתין חדותין' (פרשת תולדות תשע"ג אות ו') מה שאמר הגה"צ הרב יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א (ראש ישיבת תורת חכם ומחבר הספרים הנפלאים ים החכמה דעה חכמה לנפשך ועוד) על ענין האפיקומן עפ"י סודם של דברים וכיצד פעל יעקב אבינו על ידי האפיקומן פעולות נשגבות וז"ל:

אמר בשם המהרי"ל דיסקין זצוק"ל, שביאר הפסוק (כז לה) 'ויאמר בא אחיך' במרמה' ויקח ברכתך'. ופירוש התרגום אונקלוס: ואמר על אחיך' בחכמתא' וקביל ברכתך. ולכאורה יש להקשות למה אמר יצחק אבינו דברים הללו, הלא למה נצרך להוסיף לעשו עוד שנהא על יעקב בזה שיאמר לו שיעקב כבר בא במרמה? אלא הביאור הוא שיצחק רצה רק להסביר לעשו למה הוא אינו יכול לאכול עוד גם ממה שהוא הביא לו, שזה הוא מחמת שאותו זמן היה ליל פסח ויעקב האכיל קרבן חגיגה וקרבן פסח ואח"כ לקח את הברכות, ועי"ז אינו יכול עוד לאכול גם מן הציד של עשו, מכיון שכבר אכל את האפיקומן ויש איסור לאכול אחר אפיקומן ועי"ז אינו יכול לאכול עוד ממה שהביא עשו, ועי"ז אינו יכול לברך את עשו, ונשארו משום הכי הברכות אצל יעקב. וכשמע הרה"ק ר' יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל הוסיף דאכן 'במרמה' עה"כ, בגמט' 'אפיקומן'.

והוסיף מו"ר דשמע מהרב הגאון ר' יצחק בלוי שליט"א דאפיקומן בגמט' רפ"ח, שהוא רמז לרפ"ח ניצוצין. [היינו דיש ג' מדרגות חכמתא, אפיקומן, רפ"ח]. וביאר, מה היה החכמתא של הרפ"ח ניצוצין, - דהנה כל הגאולה תלוי בהתיקון של רפ"ח ניצוצין, דק בעת שיגמרו לתקן כל הרפ"ח ניצוצין יזכו לגאולה השלימה. והוסיף מו"ר על דבריו: דהנה כתב המקובל האלקי רבינו חיים שאול הכהן דוויק זצוק"ל (איפה שלמה שער הברודים פרק ג' אות יב) וז"ל: הנה בעץ חיים (ש"ב ספ"ב) כתב, כי בהשתלם להזדכך ולהתברר האור מעולם העשיה - אז יבא משיח; ובשער הגלגולים (הקדמה כ' דף י"ט) כתב, וכיון שיתבררו כל הנשמות לגמרי אז יבא משיח; וכן כתב שם (דף ה' ע"א), שעד שיתגלגלו ויגמרו להתתקן כל הניצוצות מראש הנפש ועד רגליה, וכדין יסתיימו רגלין, אתי משיחא [עי"ש שמארך בהרבה מראה מקומות בענין זה. ואח"כ כתב:] מכל אלו המקומות עולה שאי אפשר שיבוא משיח כי אם אחר שיתבררו כל הניצוצות וכל הנשמות ולא יבא משיח מאומה, וגם יתקונו תיקון גמור, ואז יבא משיח. עכ"ל. הרי מבואר דרך לאחר התיקון שיהיה לכל הרפ"ח ניצוצין יזכו להגאולה, וזה היה החכמתא דיעקב אבינו שקיבל הברכות של ויתן לך אלקים וכו' לאחר אכילת 'אפיקומן' [בגמט' רפ"ח], ועי"ז זכה שיתקנו כל הרפ"ח ניצוצין לפי שעה, וזכה להברכות של ויתן לך אלקים שהוא הברכות דלעתיד ואורו של משיח כמבואר בזה הקדוש, עכ"ל.

בברכת התורה ולומדיה
רן אבוחצירא עפולה

הרה"ג אברהם יצחק וינברג שליט"א

הוספה למכתב המובא לעיל בענין הכוונות של הפתילה והתלצ"א

שמעתי דברים אלה מאת הרב הרב רפאל אהרון שליט"א:
1. חנו כ"ה - יש כ"ה אותיות בקריאת שמע. יש משיכת מוחין חדשה דלאחר הטומאה בחנוכה היתה צריכה להיות משיכת מוחין חדשה על ידי שקראו כולם קריאת שמע.
2. בענין מה שהזכרנו את צמ"ח וחנוכה בבחינת ציצית מזווה וח' נרות. מסביר הרב שהרמז במילה צמח הוא כי בחנוכה יש למלכות יש כח עצום לעלות בי"ע דאצילות ואז בא משיח בן דוד וזהו הרמז של "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח".

3. בעניין מה שצוין על סולמו של יעקב שרגל אחת בשלב התחתון והשניה באויר וביקש על כך בתפילה ובנדר: עליה שמדרגות הסולם של יעקב זהו ניסיון. וכל עליות מדרגה היא ניסיון שעליו יש להתפלל

ולכן גם נדר יעקב לצורך הצלחתו שיעמוד בניסיונות.

בברכת התורה,
אברהם יצחק וינברג

הרה"ג שלמה רייסקין שליט"א

בעניין מה שכתב הרב שב"ג מאלעד בגליון מריח ניחוח (פרשת ויצא תשע"ג) בענין הגימטריאות שפורסמו בגליון "עמוד הענין". לענ"ד על מנת לאסור שימוש בגימטריות ולהנחילו רק ל"גדולי עולם", צריך לציין מקור לכך שזה אסור, ולכך שהדבר מסור רק לאלו שקיבלו הגדרה עמומה ולא ברורה זו.

התורה מסורה לעם ישראל, ואיננו מפחדים מחידושי תורה. הדוגמה שנתן הרב לתוצאות הניתנות ל"כיפת ברזל" דווקא מאוד קולעת ועל כך ניתן לדרוש.

חס ושלום להגיד שזה 'כלום'. אפשר להביא מקורות מהרמב"ן, מהגר"א וכו' על חשיבות הגימטריות ועל הזהירות מלולזל בהן, אך נראה לי שהדברים ברורים וידועים לרבים.

באופן כללי, 'איסורים' לא נולדים יש מאין, צריך לציין מקור לאיסור זה, ואז לדון.

(וכהערת סיום אוסיף שיש 'דרשות של הבל' גם על הפשט שבתורה, ויש דרשות של פורים עם שקלא וטריא של הבל, ולא שמעתי מאן דהוא האומר לסגור את הגמרא בשל כך ולהפסיק למסור שיעורים).

בברכה, שלומי רייסקין.

ריחמ"א ס"ט
עורך ומחבר מריח ניחוח
עפולה.

בס"ד

לכבוד המערכת היקרה והחשובה "לדופקי בתשובה" שלום וברכה וכט"ס!

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה.

אפתח בברכה על כל הטרחה שאתם טורחים ומשיבים על כל השאלות תודה רבה תזכו למצות.

וכעת נפשי בשאלתי:

כתב החפץ חיים בספרו שמירת הלשון כלל ח' וזת"ד: "אסור לדבר לשון הרע על מתים, וזו תקנה וחרם הקדמונים, ואפילו על עם הארץ, וכל שכן על תלמיד חכם, וכל שכן על דברי תורתו", עכ"ל.

א. שאלתי היא האם מותר לדבר לשון הרע ולגנות אנשים רשעים שמתו מן העולם והיו נגד התורה הקדושה והצרו לתורה הקדושה או שגם עליהם חל החרם.

ב. האם מותר לדבר נגד ת"ח שנפטר וכל זאת כדי שלא יטעו אנשים אחרי השקפת עולמו שלא היתה לגמרי טובה והולכת בקו אחד עם התורה. אבל הוא עצמו היה ת"ח.

ג. האם על כל עם הארץ, אסור לדבר או שיש יוצא מהכלל.

ד. מה המקור לחרם ולתקנה זו ומה נוסחה של חרם זה. ומי הם הקדמונים שתקנו זאת.

ברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא מח"ס מריח ניחוח עפולה.

תשובות לשאלות הנ"ל

מערכת "לדופקי בתשובה"

בס"ד

לכב' מזכה הרבים הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א מח"ס מריח ניחוח שמחנו לקבלת איגרתו

בענין חרם הקדמונים מקורו במרדכי בריש החובל והובא ברמ"א באו"ח סי' תר"ו ודין חרם הוא פחות מלה"ר והיינו משום דאין איסור דיבור לה"ר על מתים אך אעפ"כ גזרו הקדמונים חרם וא"כ אין הוא יותר חמור מלה"ר וגדרו כלה"ר דמותר לדבר לצורך וכן מותר לדבר על רק אנשים שיצאו מכלל עמך כמבואר כל הפרטים בח"ח בהל' לה"ר

נקוה שהשבנו על שאלתך באם יש לכם הערות או שאלות נוספות נשמח להשיב

בברכת תורה מערכת לדופקי בתשובה

משפחת מרגלית רחוב תורה מציון 9 ירושלים, פקס: מס' 02-

5410943, מייל: 052769@gmail.com